

Vogelvlucht Serie

DE HUIDIGE
SITUATIE
VAN HET
JOODSE VOLK

—
JACOV ZUTAN

—
ONDER REDACTIE VAN
Dr F. BOERWINKEL
EN H. VAN PRAAG

5

Het Wereldvenster / Amsterdam

**DE HUIDIGE SITUATIE
VAN HET JOODSE VOLK**

VOGELVLUCHT SERIE

ONDER REDACTIE VAN

Dr F. BOERWINKEL

EN H. VAN PRAAG

DEEL 5

HET WERELDVENSTER

BAARN

JAÄCOV ZUTAN

DE HUIDIGE SITUATIE
VAN HET JOODSE VOLK

HET WERELDVENSTER

BAARN

Copyright 1952
Jaācov Zutan.
Printed in Holland by Dico

Aan mijn vrouw

INHOUD

Inleiding	7
De Weg der Verstrooiing	11
De Verspreiding der Joden ten gevolge van Economische Oorzaken	14
De Joodse Centra	20
Verspreiding een Zegen?	26
Het Amerikaanse Centrum	28
Zijn hun dromen vervuld?	33
Vandaag	38
Het Britse Rijk	46
Zuid-Amerika	51
Het Midden-Oosten	59
De Sovjet-Unie	62
Israël en zijn Betekenis	72
Opdracht	79
Israël en de Diaspora	83
De Huidige Situatie	90

INLEIDING

IN DE TWAALFDE EEUW ONDERNAM EEN JOODS KOOPMAN EN GELEERDE Rabbi Benjamin uit Tudela een reis van Tudela aan de Ebro, door Frankrijk, Italië, Griekenland, Turkije, Palestina naar het verre Oosten. In het reisverslag dat hij opstelde na zijn terugkeer en dat een van de meest merkwaardige en tevens betrouwbare reisbeschrijvingen uit de Middeleeuwen is, verhaalt hij van het vele dat hij op zijn verre reizen gezien en gehoord heeft.

De taak die Rabbi Benjamin zich zelf gesteld had, was 'zijn broeders te zoeken'. Hij wilde weten waar de verschillende Joodse gemeenten waren gevestigd, hoe hun situatie was, waarmee zij zich bezighielden en of er een mogelijkheid bestond een plaats te vinden waar zij 'vrij van druk en onderwerping' konden leven en het uur verwachten waarop 'zij weer naar Zion zouden terugkeren'. Het boek van R. Benjamin geeft een zeer duidelijk beeld van de enorme verspreiding die het Joodse volk reeds had ondergaan in de twaalfde eeuw.

Toch was de verspreiding nog niet groot genoeg naar het gevoel van Manasseh ben Israël (Amsterdams rabbijn, letterkundige en typograaf der 17e eeuw) om de terugkeer en de komst van de

Masjjeach naderbij te brengen. Volgens hem zou het volk naar nog verder verwijderde oorden moeten trekken om het eind van de ballingschap te bereiken. Hij bepleitte op grond van deze gedachte de toelating van de Joden in Engeland (waar zij in 1290 verdreven waren) en moedigde de immigratie naar de Nieuwe Wereld aan. Waren er in de dagen van R. Benjamin, Joodse gemeenschappen in geheel Europa, in Afrika, in Azië, enkele eeuwen later waren er centra in Zuid- en Noord-Amerika. De grote emigraties in de vorige eeuw, die een nieuwe richting gaven aan de Joodse verspreiding, maakten deze volkomen.

Het Joodse volk is nu verspreid als geen ander volk op de wereld. De terugkeer naar Zion, die na twintig eeuwen van verlangen en gebed in onze tijd een feit is geworden, illustreert meer dan welke beschrijving ook, hoe volledig de verspreiding is geweest. Uit meer dan 70 landen, zo meldt het immigratiedepartement van de Jewish Agency, komen de immigranten Israël binnen. Uit meer dan 70 landen! Wie zich het oude Joodse verhaal herinnert, dat eens van de Sinai de Thora (de Leer) aan 70 volkeren werd aangeboden, maar slechts door Israël werd geaccepteerd, wie het verhaal kent van de 70 offers (voor alle volkeren der wereld één), die eens in Jeruzalem werden gebracht en van de 70 talen (de talen aller volkeren) die Mozes zou hebben ge-

sproken, die weet dat het aantal landen waarheen het Joodse volk verspreid was, groter was dan het *totaal* der volken, in de opvatting der ouden. Wel is de profetie vervuld, dat het volk verspreid zou worden 'tot het einde van de hemel en het uiterste der aarde' Maar ook de andere 'zelfs indien gij tot daar verspreid zult zijn, zal Ik u verzamelen' bleef geen lege belofte. Het is begrijpelijk dat velen die met ons het tijdperk van de terugkeer zien als het begin van het messiaanse tijdperk en die daar zeer verregaande verwachtingen aan verbinden, zich afvragen waar de verspreide resten van het Joodse volk wonen. Andere vragen rijzen dan onmiddellijk — hoe is de verhouding tot de omgeving, wat is de band tussen het 'volk dat in Zion woont' en de resten in de 'verspreiding'. Kan Israël nu of in de naaste toekomst het centrum vormen van het Joodse volk en hoe zal dat centrum vanuit de gemeenschappen der verstrooiing worden beïnvloed? Op al deze vragen antwoord te geven is nog niet mogelijk. In ieder geval zou een antwoord dat naar een zekere mate van volledigheid zou willen streven, veel meer bladzijden vergen dan de lezer hier worden geboden. Dit is een boekje dat een probleem beschouwt 'in vogelvlucht'. Niet de details maar wel de grote lijnen worden hier aangegeven. Meer heeft de schrijver niet bedoeld, meer kan de lezer niet verwachten.

Ook voor hem die slechts vanuit de hoogte, die de grenzen vervaagt, de wegen volgt waarlangs een oud volk wegtrok en terugkeerde, zullen de wegen en het doel genoeg stof leveren voor een ernstige overdenking.

DE WEG DER VERSTROOIING

Toen in het jaar 70 een eind kwam aan de Joodse onafhankelijkheid, was lang niet het gehele Joodse volk in het toenmalige Judea gevestigd. Grote Joodse centra bestonden in het buitenland, ten dele bestaande uit de afstammelingen dergenen, die na de eerste ballingschap niet waren teruggekeerd, ten dele uit emigranten die in woelige tijden het land hadden verlaten. Wij noemen slechts Alexandrië, Rome, Antiochië, Damascus, Nehardea, Nisibis.

Paulus maakt zijn tochten in hoofdzaak naar de Joodse gemeenten en zijn reisbeschrijving is mede een opsomming van de vele grote en kleine Joodse gemeenschappen in de wereld. In de eeuwen onmiddellijk voorafgaande aan de verwoesting van de Tempel, waren ook vele niet-Joden tot het Jodendom overgegaan, zodat het aantal Joden buiten de grenzen van Judea stellig niet geringer was dan het aantal dat in het Joodse land woonde en dat door sommigen op 1 à 2, ja zelfs op 3 miljoen wordt gesteld. De ondergang van de staat en de deportatie van vele burgers als slaven naar de verschillende delen van het Romeinse rijk, deden de verspreiding toenemen. De vroege middeleeuwen maken melding van Joodse gemeenten

in Italië, Frankrijk, Engeland, Duitsland, terwijl ook in Azië en Afrika het aantal Joodse centra voortdurend toenam. De band tussen de verschillende gemeenschappen werd bewaard. Zo lang de tempel bestond, was het nationale heiligdom als vanzelf het centrale punt der nationaal-religieuze binding. Na de verwoesting van de tempel werden de leerscholen eerst in Judea en later in Babylonië de plaatsen van erkend nationaal gezag voor een volk dat, hoewel levend in ballingschap, nimmer de gedachte opgaf aan een eigen volksbestaan, noch de hoop om in de toekomst weer te keren naar het eigen vaderland.

Correspondentie tussen de gemeenten der verstrooiing en de geleerden in de grote centra waar eerst de Misjna en later de Talmoed werden samengesteld, regelde het leven van de leden der gemeenten. De innerlijke kracht en de grote saamhorigheid waren een noodzakelijk tegenwicht voor de druk en de vervolging der buitenwereld, die in zo belangrijke mate de gang der Joodse geschiedenis bepaald heeft. De vervolgingen voerden mede tot verdere verspreiding van het volk. Verbanning en verdrijvingsedicten dwongen vaak een gehele gemeenschap naar elders uit te wijken. 'Spontane' of minder spontane volksuitbarstingen en economische en sociale uitsluiting maakten het leven van Joodse gemeenschappen onmogelijk. Dan

werd de have (voor zover nog aanwezig) ingepakt, leerhuis en synagoge gesloten en trokken zij verder van plaats tot plaats, de erfenis der eeuwen in het hart en de last der vervolging op de schouders. De bepalingen der kerkelijke en wereldlijke overheid welke het de Joden onmogelijk maakten om lid te worden der gilden (dus hen uitsloten van ieder ambacht), om land te bewerken of niet-Joods personeel te houden, lieten slechts één bezigheid open — de handel. En niet elke handel, vaak slechts die in gedragen klederen en de verfoeide en tegelijk voor de regeringen zo noodzakelijke geldhandel.

Zo trokken zij naar de knooppunten van het verkeer, naar de plaatsen langs de heirwegen en de rivieren en werd het pad van de zwervende Jood — het pad van het zich ontwikkelende handelsverkeer.

DE VERSPREIDING DER JODEN TEN GEVOLGE VAN ECONOMISCHE OORZAKEN

Wat is de economische oorzaak van de Joodse omzwervingen? Philo (20 v.C.—50 n.C.) — Joods filosoof in Alexandrië — verklaart het ontstaan van de verspreiding der Joden, gedurende de periode der nationale onafhankelijkheid in de laatste eeuwen voor Christus, door het uitzwermen der kolonisten uit het moederland. Hetzelfde heeft ook de Grieken tot een handelsvolk gemaakt. Het mag als bekend worden verondersteld, dat de Joden in hun eigen land in de bijbelse noch in de nabijbelse tijd een handelsvolk waren maar in overgrote meerderheid van de landbouw leefden.

Reeds in de periode van de eerste terugkeer tot de verdrijving (500 v.C.—70 n.C.) waren vele Joden uit Judea weggetrokken.

Wij spraken reeds over Babylonië, men kan hieraan toevoegen het grote centrum in Egypte (Alexandrië, waar meer dan één millioen Joden woonden) en Rome waar de gemeente groeide, door de Joodse slaven welke de Romeinse generaals na elke bedwongen opstand meevoerden. Voor de verbreiding der Joodse gemeenten in de middeleeuwen vergelijk men Pirenne, die

hun functie schetst in het zich door hen ontwikkelde handelsverkeer.

De geldhandel is bij de Joden pas opgekomen in de dertiende eeuw en werd door die der Italianen verre overtroffen.

M. v. d. Heyden schreef in 'Joodse Omzwervingen'¹⁾ over het verband tussen de verspreiding der Joden en de economische ontwikkeling in Europa. 'Verdreven uit de landen van West-Europa trekken de Joden naar landen die lager in economische ontwikkeling stonden, om daar een functie te vervullen, die door de inheemse bevolking nog niet uitgeoefend kon worden. Maar op de duur zal deze zich tot een hoger economisch peil weten op te werken, waardoor de Joden geen bijzondere taak meer overblijft.

Hun verdrijving kan dan des te gemakkelijker plaatsvinden. Als in de loop van eeuwen het verschil in economisch niveau tussen de landen van Europa steeds geringer wordt, kunnen de Joden steeds moeilijker nieuwe gebieden van economische bedrijvigheid ontsluiten, zij boeten aldus aan onmisbaarheid in. De haat jegens de als vreemd gevoelde minderheid kan zich vrijer gaan uiten'.

Berichten over een 'gunstige behandeling' of gedeeltelijke autonomie vonden immer een

¹⁾ Massada-serie no. 1, 1941, Joachimstahl Amsterdam.

snelle verbreiding naar Joodse centra, waar de toestand minder gunstig was en zo waren er steeds groepen, soms gehele gemeenten op weg. Hoe gemakkelijk vond de sage van de zwervende Jood Ahasveros geloof in een wereld, die zelf de oorzaak van Ahasveros' zwerftocht was. De verdrijving van de Joden uit Engeland (1290) en uit Frankrijk (1306) en de Duitse steden was slechts een voorspel van de tot op dat ogenblik grootste verdrijving der Joodse geschiedenis — de verdrijving uit Spanje (1492) en uit Portugal en anderhalve eeuw later de vreselijke vervolging in Polen (1648) onder leiding van de hetman Chmelnickzy.

De verdrijving uit Spanje leidde tot de verstrooiing der Joden naar het Oosten, Italië, Griekenland, Turkije, naar het Noorden, Nederland, Noord-Duitsland, later Engeland, Zuid-Amerika (Brazilië, Suriname), nog later Noord-Amerika, terwijl de Joden uit Polen naar Duitsland, Nederland en de Elzas trokken. De meeste vluchtelingen uit Spanje gingen naar Turkije. Volgens Loeb zouden er 90.000 naar Turkije getrokken zijn van de 300.000 Joden op wie het verdrijvingsedict betrekking had. Ik ga hier voorbij aan de zeer merkwaardige (zowel voor de Joodse als de Nederlandse geschiedenis) ontwikkeling van het centrum der Spaans-Portugese Joden in Nederland, waarover de belangstellen-

de lezer een schat van litteratuur kan vinden.¹⁾ Turkije werd door zijn plaats en staatkundig karakter (Byzantium-Constantinopel was een oud handelscentrum — de Joden waren voor de Mohammedaanse Turken meer acceptabel dan de Christenen) als vanzelf het voornaamste nieuwe centrum der Joden, die verdreven waren van het Pyrenese schiereiland. Hoewel verdere verschuiving gedurende de volgende periode van onrust en revoluties niet uitbleven, was dit de grootste emigratiegolf in de Joodse geschiedenis tot 1881, na de progroms in Rusland.

Dan is de richting volkomen veranderd — niet langer trekt de Jood van land tot land in Europa, hij trekt over de oceaan en neemt een zeer actief aandeel aan de haast miraculeuze ontwikkeling van Amerika. Eveneens rond 1880 trekken jonge Joodse idealisten naar het land der vaders, Palestina, om er te sterven, zoals vele Joden in vorige generaties hadden gedaan) maar om er te werken en het verlaten land opnieuw door eigen hand tot leven te brengen.

¹⁾ o.a. Brugmans en Frank — Geschiedenis der Joden in Nederland; J. Zwarts — Hoofdstukken uit de geschiedenis der Joden in Nederland; Maandblad voor de Geschiedenis der Joden in Nederland; Artikelen en monographieën van dr J. Meger, mr J. Prins, S. Seeligman, Vaz Dias en da Silva Rosa in 'De Vrijdagavond' en andere bladen. De belangstellende lezer raadplege de uitmuntend uitgeruste bibliotheken van de Port. Isr. Gemeente en van de Universiteitsbibliotheek Amsterdam (Rosen-thaliana).

Door vier grote migratiegolven, die van 586 v.C., 70 n.C., 1492 en 1881, is de Joodse verspreiding tot de 20ste eeuw gekenmerkt. De grootste vervolging aller tijden, die onze generatie beleefde, de vernietiging van zes miljoen Joden door de moordenaars in Hitlers derde rijk, heeft het begrip der Joodse migratie volkomen veranderd. In 1944 schreven Arjeh Tartakower en Kurt Grosman in *The Jewish Refugee*: 'de tweede opmerkelijke karaktertrek der Joodse vluchtelingenbeweging is de enorme omvang. Zelfs in de geschiedenis van het Joodse volk, waar massa-vlucht toch zeker geen uitzondering is, vinden wij niets dat daarmee te vergelijken is. Nu, in 1944, zijn al de in leven zijnde Joden in Europa, met uitzondering van die in de U.S.S.R., Engeland en enkele neutrale landen, vluchtelingen of gedeporteerden!'

Wat deze uitspraak betekende, werd duidelijk toen het bevrijde Europa het ontzaglijke probleem — en de grote morele test — van de „Verplaatste Personen" te verwerken kreeg. Zes miljoen Joden waren vermoord —de meeste overlevenden in Europa van familie, huis en goed beroofd. De kampen waren overvol. Vanuit de diepte der peilloze ellende riep het slachtoffer van de grootste bloeddorst aller eeuwen, de volkeren der wereld aan, om een uitweg te vinden. Voor honderdduizenden bleef de toegang tot de meeste landen gesloten. Terwijl Enge-

land de poorten van het Joodse vaderland nagenoeg verzegelde en zijn vloot jacht liet maken op degenen die de blokkade wilden breken en thuis wilden komen, terwijl het Amerikaanse congres de toelating van grote groepen vluchtelingen bleef weigeren, terwijl de politiek der U.S.S.R. opnieuw vele Joden in de randstaten van huis en hof verdreef en terwijl het Arabische nationalisme uit wanbegrip en verkeerd begrepen eigenbelang de Joden vervolgde — begon een nieuwe periode in de Joodse migratie: de thuiskomst.

Alle Joodse centra in de wereld hebben de invloed van deze nieuwe migratierichting ondergaan. De reactie in de verschillende centra is echter verschillend. De eerste vraag is dus: Waar zijn de Joodse centra op het ogenblik? En hoe is er de situatie?

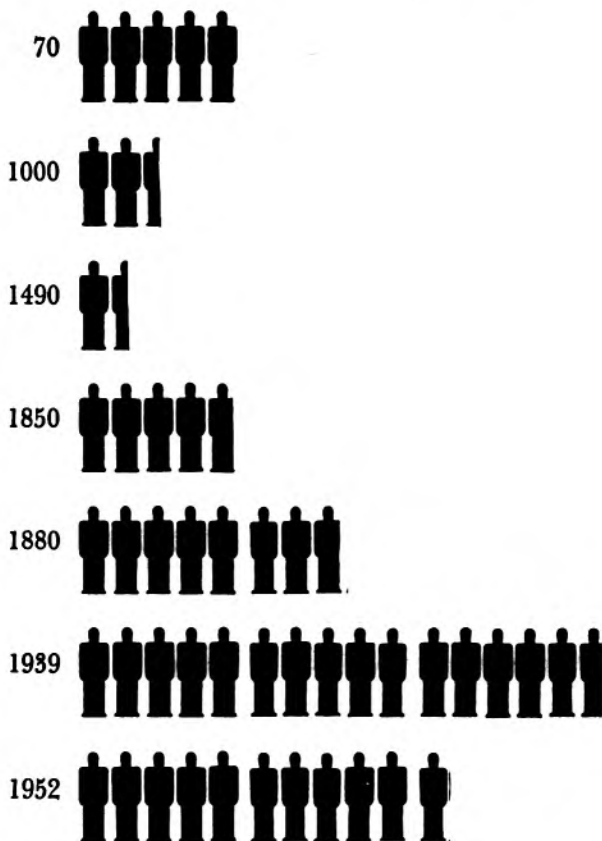
DE JOODSE CENTRA

Naast de Joodse staat Israël en het grootste Joodse centrum in de Verenigde Staten van Noord-Amerika zijn er Joodse gemeenschappen in de landen van het Engelse gemeenebest: Groot Brittannië, Canada, Australië en Zuid-Afrika; in Zuid-Amerika: Mexico, Cuba, Argentinië en Chili; in West-Europa: België, Denemarken, Frankrijk, Italië, Nederland, Noorwegen, Luxemburg, Zweden en Zwitserland; in Centraal Europa en Duitsland (de Westduitse en de Oostduitse Republiek), Oostenrijk, Joegoslavië; in de landen van het Sovjet-bloc: U.S.S.R., Polen, Tsjechoslowakije, Hongarije, Roemenië; in Griekenland; in Noord-Afrika: Frans Noord-Afrika, Marokko, Spaans Marokko, Tanger, Tunis, Algiers en Lybië; in het Midden-Oosten: Turkije, Afghanistan, Egypte, Iran, Irak, Libanon, Syrië. In het Verre Oosten: Indië, Pakistan en China.

Volgens Ruppin was de omvang van het Joodse volk in 70 n.C. 5 miljoen, in 1880 was dit aantal $7\frac{3}{4}$ miljoen. Men bespare ons de berekening van het aantal Joden, dat door vervolgingen in de loop van deze 18 eeuwen van het leven is beroofd.

Het wonder van het voortbestaan van het Jood-

se volk is een van de vragen, waarmee de wereld zich steeds opnieuw heeft beziggehouden. De verspreiding kan aldus schematisch worden aangeduid:

Ieder poppetje stelt 1 miljoen Joden voor.

Het is niet de bedoeling van dit boekje om uitvoerig over het wel en wee van al deze gemeenschappen te berichten. De toestand waarin deze gemeenschappen verkeren, verschilt in velerlei opzicht. In sommige landen (de Arabische staten bijvoorbeeld) worden zij slechts geduld en verkeren zij voortdurend in gevaar van vervolging en verdrijving (zoals slechts een jaar geleden in Irak gebeurde), in andere landen leven zij schijnbaar in het bezit van alle burgerrechten, maar leidt de economische positie, welke zij innemen of in het verleden hebben ingenomen, tot hun vervolging, niet als Joden, maar als representanten van het oude kapitalisme. In weer andere landen is een openlijk of latent antisemitisme voortdurend aanwezig. Het is niet doenlijk hier een uiteenzetting te geven van het antisemitisme en zijn oorzaken, daarvoor verwijzen wij de belangstellende lezer naar de boeken van Melkman en Van Praag¹⁾, maar een korte bespreking van de actuele facetten van het antisemitisme in de verschillende landen mag hier niet ontbreken. Hoewel na de emancipatie van de Joden in Europa en hun bevrijding uit de ghetti der middeleeuwen de Joden er naar hebben gestreefd om hun plaats in de maatschappij in te nemen — hoewel de Joden

1) Dr J. Melkman — Israël; Elsevier 1950.

H. van Praag — De Boodschap van Israël; Het Wereldvenster 1952.

in een korte tijd er in slaagden een meer dan gewone en zelfs meer dan een buitengewone bijdrage aan de ontwikkeling van de maatschappij te leveren, hun speciale positie leidde tot verdachtmaking — openlijke of bedekte uitsluiting en tenslotte, zoals wij allen hebben gezien, aanslagen op hun veiligheid, vervolging en vernietiging. Het is verkeerd om de positie van de Joden in de Verenigde Staten op het ogenblik zonder meer te vergelijken met die van de Joden in Duitsland tussen 1870 en 1933 en op grond daarvan tot een zeer pessimistische profetie ten aanzien van het lot van de grootste Joodse groep te komen. Maar dat er reden bestaat om bezorgd te zijn om de positie van de Joden in de V.S., zeker in het geval van een eventueel nieuw wereldconflict, wordt bewezen door de vele rapporten, die zich bezighouden met de beschrijving en de bestrijding van de discriminatie in Amerika, door de uitlatingen in bepaalde invloedrijke kringen en door de aanvallen op Joods bezit en synagogen in verschillende plaatsen der V.S.

Er zijn gegronde redenen om aan te nemen dat

de symptomen van het antisemitisme geleidelijk aan bekend zijn, ook wanneer zij niet openlijk aan de dag treden. Of de bestrijding daarvan ooit effectief kan zijn, wordt door de kenners der Joodse geschiedenis met reden betwijfeld. Maar

dat het lot van de wereld en niet alleen dat van het Joodse volk, met de overwinning van of met een nederlaag tegen het antisemitisme nauw verbonden is, staat vast.

In het Duitsland van 1933 waren het de ruiten van Joodse winkels die het eerst vielen, het waren echter niet de laatste ruiten die rinkelend de ondergang der beschaving aankondigden. In de bestrijding van de primitieve gevoelens van velerlei aard, die de oorzaak zijn van het antisemitisme, ligt een van de voornaamste opgaven van een naar vooruitgang strevende mensheid. Caveant consules — de leiders van de volkeren, de geestelijke en de politieke, dienen zich bij voortdurend daarvan rekenschap te geven.

De gevolgen van het feit dat het Joodse volk over de gehele wereld verstrooid is, gekoppeld aan de omkering van het Joodse adagium 'heel Israël staat borg voor elkaar', hetgeen door de volkeren der wereld meestal vertaald wordt door: 'Als één Jood iets gedaan heeft, hebben alle Joden schuld', heeft ook in de laatste jaren tot rampzalige gevolgen geleid. Zelfs in Londen (dat sinds enkele eeuwen geen openlijk antisemitisme meer had gekend) werden aanvallen op synagogen gedaan, toen in Palestina Engelse soldaten werden aangevallen. Dat de aanvallen het gevolg waren van een pijnlijk onrechtvaardige Engelse politiek, zagen zeer velen niet in. Dat in het overwonnen Duitsland het antisemi-

tisme niet gestorven is en dat de 'opvoeding tot democraten' weinig effect heeft gehad, werd nog eens bewezen door het Auerbach-proces, de anti-Joodse demonstraties in Freiburg en de veelvuldige schending van de begraafplaatsen. In de Ver. Staten nam de 'Anti-Communisten' hetze, gevolgd door de Mac Carran Act, vaak het karakter aan van een zuiver antisemitische agitatie? En in Nederland? Helaas moet worden geconstateerd dat de uitroeing van een groot deel der Joodse gemeenschap de haat tegen Joden niet heeft weggenomen. Voor degenen die zich met de bevordering van beschaving en de ontwikkeling van het geweten bezighouden een voortdurende aanmaning tot waakzaamheid.

VERSPREIDING EEN ZEGEN?

Een oud Joods gezegde luidt, dat de verspreiding over de gehele wereld niet alleen een vloek, maar ook een zegen is. Dit niet in de zin dat het Joodse ferment alle volkeren temidden waarvan zij zich bevinden ten zegen is geweest, maar in de zin, dat, wanneer een deel van de gola (de diaspora) vernietigd werd — een ander deel kan blijven bestaan en zo de continuïteit van het volk was verzekerd. Geen volk zou een systematische uitroeiing als die door het Hitlerregime bedrijven, hebben overleefd. Het Joodse volk had na deze ramp, die het van meer dan een derde van zijn bevolking beroofde, een andere verdeling van centra. Het Europese centrum was nagenoeg uitgeschakeld. Lag voor 1933 het hoofdreservoir van het Joodse volk in Polen en omringende landen, na 1944 lag dit centrum in de Ver. Staten. Dit was een verschuiving van enorme betekenis. Immers, het Joodse centrum der Ver. Staten, dat in 1939 even groot was als in 1945, had voor zijn geestelijke kracht nog voortdurend uit Oost-Europa geput. Het had nimmer leiding gegeven, noch politiek, noch spiritueel. Nu had de Vader der Geschiedenis het met een enorme taak bezwaard. Wat voor de bevolking en de regering van de Ver. Staten

in het algemeen gold, dat zij niet waren voorbereid, toegerust en berekend voor de enorme en verantwoordelijke taak de leiding te geven in de wereldpolitiek, dat gold in dubbele mate voor de Joodse gemeenschap der Ver. Staten, ten aanzien van het Joodse volk. Met verbijstering en een gevoel van wanhopige onmacht hadden zij gezien hoe in het brandend Europa hun geestelijk huis tezamen met de ouders en familie in vlammen opging.

Toen de morgen der vrijheid daagde, waren zij tegelijkertijd verweesd en volwassen. Zij hebben de zware en verantwoordelijke erfenis manmoedig aanvaard. Sinds 1945 kan de Joodse geschiedenis niet meer worden geschreven zonder de dagelijkse vermelding van het werk der Joden in Amerika. Hoe is in vogelvlucht de ontwikkeling van de Joodse gemeenschap in de Ver. Staten?

HET ONTSTAAN VAN HET AMERIKAANSE CENTRUM

Give me your tired, your poor
Your huddled masses yearning to breathe free
The wretched refuse of your teeming shore.
Send these — the homeless — tempest-lost to me,
I lift my lamp beside the golden door!

(Uit de inscriptie van Emma Lazarus op
het voetstuk van het Vrijheidsbeeld, dat
de immigranten groet aan Amerika's kust)

In 1783 richtte een Duitse Jood (de mededeling van the Jewish Times in New York in 1870, dat de schrijver Moses Mendelssohn zou zijn, moet met reserve worden beschouwd) een brief tot 'de President van het congres der Ver. Staten'. In deze brief schilderde hij de treurige toestand van de Joden in Duitsland en verzocht hij om toelating van 2000 families. 'Wij vragen niet meer', aldus de schrijver, 'dan dat men ons toestaat onderdanen te worden van deze dertien provincies, wij zouden gaarne dubbel belasting willen betalen, als wij daar op eigen kosten nederzettingen zouden mogen stichten en werken in de landbouw, deel hebben aan kunst en wetenschap en handel ontwikkelen. Geloven wij niet in dezelfde God als de Quakers? Kan onze

toelating gevaarlijker of kostbaarder zijn dan die der Quakers is geweest?’

Op dat ogenblik was er al een kleine Joodse gemeenschap in enkele Amerikaanse steden. De eerste Joodse gemeenschap werd onder het Nederlands bestuur gesticht in 1654. Het waren 23 Joden die vermoedelijk uit Recife (Brazilië) kwamen en die hun goederen moesten verkopen om de reis te kunnen betalen. Aanvankelijk legden zowel de Hollandse als 10 jaar later de Engelse autoriteiten de Joden veel moeilijkheden in de weg. Burgerrechten verkregen zij eerst in de Onafhankelijkheidsverklaring der vrije Noord-Amerikaanse Staten. In 1783 was het aantal Joden 2000. George Washington, de eerste President der Ver. Staten, schreef: ‘May the children of the stock of Abraham, who dwell in this land, continue to enjoy the good will of the other inhabitants; while every one shall sit in safety under his own vine and figtree, and there shall be none to make him afraid’. Toch vond vestiging dezer tweeduizend families niet plaats en een antwoord van het Amerikaanse Congres is niet bekend. Maar Thomas Jefferson zei in zijn presidentiële openingsspeech in 1801: ‘Zullen wij aan de ongelukkige vluchtelingen die in nood tot ons komen, de gastvrijheid weigeren, welke de wilden in de bossen eens schonken aan onze voorvaderen, toen zij hier aankwamen?’

Het is deze politiek die traditioneel werd voor het jonge volk der Ver. Staten. De jaren na Napoleon werden gekenmerkt door een grote Joodse emigratie uit Duitsland. In 1827 landden er meer dan duizend in één jaar, in New-York alleen, een voor die tijd ongekend groot aantal. In 1839 hadden al minstens 10.000 Joden uit Beieren hun huizen verlaten en hadden de Atlantische Oceaan overgestoken. Deze emigratie had het karakter van familie-emigratie. In de veertiger jaren der 19e eeuw kwamen de eerste groepen Joden uit de Donaumonarchie. De beweging voor het verkrijgen van een onafhankelijk Joods gebied op het Amerikaanse continent, waar de Joden een normaal leven konden leiden, vrij van beroepsbeperking en met een zekere mate van zelfbestuur (een beweging welke uiteindelijk volledig zou mislukken), is ook in die tijd ontstaan.

Na de teleurstelling, welke de revolutie van 1848 de Joden bracht, schreef de Joods-Weense schrijver Leopold Kompert¹⁾: 'Laat ons naar Amerika gaan! De Joden beschikken beslist over de kwaliteiten, die onmisbaar zijn om dat land op te bouwen: inzicht in de toekomst — degelijkheid — zuinigheid — discipline en trouw.'

1) in „Oesterreichisches Centralorgan für Glaubensfreiheit, Kultur, Geschichte und Literatur der Juden" op 6 Mei 1848.

In Mei 1848 ontstonden de eerste organisaties tot regeling van de emigratie. De Weense organisatie verklaarde op 14 Mei 1848 dat de emigratie van de Joden uit Oostenrijk naar Amerika, een zegen zou zijn voor de Joden en een welsprekende demonstratie tegenover de Oostenrijkse regering en bevolking, welke de rechten van de mens zozeer beknotten. De demonstratie als zodanig zal niet veel indruk hebben gemaakt, maar na 1848 neemt de emigratie uit Europa een steeds grotere omvang aan.

In 1847 wordt het totaal aantal Joden in de Ver. Staten en Canada geschat op 50.000. De schrijver Lebeson beschreef de tocht van de Jood door heel de wijde uitgestrektheid van het nieuwe land, met iedere stap tegelijkertijd de vrijheid inademend, die hem zo lang was ontzegd en wegen zoekend voor de ontwikkeling der onmetelijke woestenij. 'Van Florida tot Nieuw Engeland, van de Atlantische Oceaan tot aan de Pacific, trokken de Joodse pioniers, die het patroon van hun leven weefden in het schilderachtig geheel der Amerikaanse geschiedenis. Bukkend onder de zware last van zijn pak of rechtopgaand achter de ossewagen, trok de Jood de wildernis in naast de Christenpionier. Evenals deze droomde de Jood van de ontwaking en bevrijding van de prairies, van het leven dat hier dank zij het werk der kolonisten zou ontstaan.'

De emancipatie van de Joden in Oostenrijk en Hongarije verminderde het verlangen om te emigreren niet in het minst. 'Men kan zien', aldus de Prager correspondent van het Joodse weekblad Israels Herold in New-York, op 24 Maart 1849, 'dat men niet veel geloof heeft in de toekomst van Oostenrijk.'

Welsprekender nog is de brief van Joseph Brandeis, de vader van de later zo beroemde rechter Brandeis, die aan zijn aanstaande vrouw schreef in 1849: 'In enkele maanden zul je hier zijn en er zelf over kunnen oordelen. Je zult zien tot je verrassing hoe alle haat voor medemenssen, alle afkeer van beschaving, alle weersin tegen intellectueel leven, ineens van je afvalt. Je zult met voldoening vaststellen dat al deze gevoelens alleen een gevolg waren van de beroerde omstandigheden in Europa.'

Dit waren de haast lyrische gevoelens waarmee de Joodse ballingen uit Europa naar een nieuw vaderland vertrokken.

ZIJN HUN DROMEN VERVULD?

Van 1850—1950.

Een plan om de gehele Joodse bevolking van Roemenië naar Amerika over te brengen, een plan van een Amerikaanse Jood, door President Ulysses Grant tot Amerikaans consul-generaal in Boekarest benoemd, werd verworpen door een Joodse conferentie. Het bleef bij individuele emigratie.

De vervolging en onderdrukking van de Joden in Rusland leidde tot grote bezorgdheid in Joodse kringen. Emigreren was daar officieel verboden. Illegale emigratie begon. Ludwig Philippson, een rabbijn uit Bonn, richtte de Hilfsverein op 'tot hulp aan de Joden uit Rusland', welke volgens hem alleen effectief was 'door emigratie naar Amerika'. Pogingen, onder andere door Sir Moses Montefiori, ter verkrijging van burgerrechten voor de Joden in Rusland, faalden. In 1869 gaf de Amerikaanse consul-generaal in Reval een welsprekend verslag van de politieke legale en economische toestand der Joden in Rusland. Van verschillende zijden werden pogingen ondernomen om de emigratie naar Amerika te bevorderen. Lang niet alle Joodse organisaties in de V.S. stonden gunstig tegenover een massa-immigratie uit Oost-

Europa. Ook hier wreekte zich de vloek van het galoeth. Men was bevreesd voor aantasting van de eigen politieke positie. De openbare mening in Amerika deelde echter deze gevoelens geenszins. The New York Herald schreef op 27 September 1869: 'De Israëlieten zijn voorspoedig in dit grote en vrije land. In geen land ter wereld hebben zij, sinds zij hun eigen land verloren hebben, zozeer een tehuis gevonden als hier . . . Wij hebben geen reden ons te verzetten tegen een grote immigratie van Joden. Het is niet de macht van de vorst, maar het gevoel van het volk dat de toestand van de Joden zo ongelukkig maakt aan de boorden van de Donau. Laten onze rijke Israëlieten hun onderdrukte broeders brengen naar dit nieuwe beloofde land. Hier zullen zij eindelijk vrije mensen zijn en melk en honing zullen niet geheel ontbreken.'

Nog enige tijd duurde in verschillende kringen het verzet tegen de immigratie, maar spoedig vonden de nieuwe immigranten werk, verspreidden zich door het land en hielpen op hun beurt anderen te komen. Van 1869 tot 1880 emigreerden dertigduizend Joden naar de Ver. Staten. Het lijden der Joden in Rusland nam niet af, maar toe. Zoals Samuel S. Cox, lid van het Congres der Ver. Staten, verklaarde op 21 Mei 1880: 'De wetten van Rusland maken het verblijf in dat land voor de Joden één lange

doodsstrijd, een leven van sterven — een stervend leven.' Hij haalde enkele zinsneden aan uit een beroep van de Joden in Rusland op hun broeders in Amerika: 'Wij wenden ons tot het Westen, tot U, levend in een gelukkig en vrij huis en wij heffen biddend ons hart tot U — helpt ons — bevrijd ons uit de slavernij.' Dat was voor de progromgolf in 1881 begon.

Achad Haäm, pseudoniem van Asher Ginzburg, beroemd Hebreeuws essayist, schrijft in zijn herinneringen uit 1881: 'Ik passeerde Brody op weg naar Wenen. De gehele stad was vol vluchtelingen uit Rusland. Charles Netter (een Frans Joods philanthroop) en zijn helpers waren er en dirigeerden de ene groep na de andere naar Amerika. De vluchtelingen waren vol goede moed. In hun ogen lichtte de hoop op een betere toekomst. Toen de trein wegreed riepen zij: 'Lang leve Netter — lang leve de Alliance.¹⁾ De progroms van 1881 werden gevolgd door nieuwe beperkingen, welke leidden tot sociale degradatie en economische ondergang van de Joden in Rusland. 'De grens naar het Westen is open', verklaarde de Russische minister van binnenlandse zaken. De stroom naar het Westen nam toe in kracht en omvang. Sommigen (waaronder Dr Max Lilienthal, die vroeger had

¹⁾ Alliance Israélite Universelle, Frans Joodse hulporganisatie, gesticht door Crémieux in 1840.

geijverd voor emigratie naar Amerika) trachten de stroom in een andere richting te leiden: naar Palestina. Palestina kon echter slechts kleine groepen opnemen en het waren slechts enkele idealisten die daarheen de weg vonden. De komst van de Russische immigranten verliep niet zonder wrijving. De Jewish Messenger schreef op 14 Juli 1882: 'Nog te duidelijk schijnt het gevoelen te overheersen: 'Wij willen niets te maken hebben met de vluchtelingen.' Er zou niet méér discussie geweest kunnen zijn, als inplaats van 7.000 700.000 vluchtelingen waren aangekomen.'

Dat was het jaar 1882, hetzelfde jaar waarin een Jood uit Rusland, Dr Leo Pinsker, het magistrale plan ontwierp van het overbrengen van het gehele Joodse volk naar een eigen land onder volledige autonomie.

'Auto-emancipatie' heette Pinskers pamflet en het verscheen aanvankelijk anoniem in Berlijn. Zijn woorden vonden nauwelijks weerklank in West-Europa. In Oost-Europa waren zij 'de goede boodschap uit een ver land'!

In 1882 begon de grote Joodse immigratie, de exodus uit Rusland.

Enkele cijfers ter vergelijking?

In 1882 was de Joodse bevolking van de V.S. 250.000, Palestina 25.000, Canada, Zuid-Afrika, Argentinië enkele duizenden.

In 1952 zijn deze cijfers: V. S. 4.800.000, Israël 1.400.000, Argentinië 355.000, Canada 170.200, Zuid-Afrika 100.000.

Het was deze verschuiving welke in 1882 begon.

De Joodse gemeenschap in de Ver. Staten van Noord-Amerika, rond vijf miljoen zielen, vervult een zeer belangrijke taak op politiek en cultureel gebied. Discriminatie op grond van ras is een veel bestreden, maar daarom niet minder sterk euvel in Amerika, restrictie van hotels bestaat er, en moeilijkheden voor Joodse studenten om aan Amerikaanse universiteiten te studeren (hetgeen neerkomt op een nergens officieel vastgestelde en getolereerde numerus clausus) zijn een bitter en dagelijks te constateren feit. De organisatie van de Amerikaanse maatschappij in sister- en brotherhoods rond de kerk (en dus ook rond de synagoge der orthodoxe en de tempel der reform-Joden) maakt het aangewezen zijn op de eigen groep en de beperking van het sociaal verkeer tot die groep een erkend feit. Het maakt het anti-semitisme minder tot een in het oog vallende en storende zaak en maakt zeker in de grote Joodse centra het leven voor de Joden zo veelzijdig, dat behalve in het zakenverkeer en bij nationale of officiële gelegenheden van contact met anderen weinig sprake behoeft te zijn. Dat neemt niet weg dat de Joden een zeer grote rol spelen, ook in het openbare leven der Ver.

Staten. De betekenis van de Joden in de Ver. Staten werd door H. v. Praag uitvoerig geschetst.¹⁾

De politieke steun der Amerikaanse Joden heeft oprichting van de staat Israël mogelijk gemaakt. De onophoudelijke druk op de publieke opinie (in de oorlogsjaren begonnen door een beweging voor the Hebrew State) en na de oorlog door de Jewish Agency en zijn vertegenwoordigers in Amerika, heeft de voorwaarden geschapen voor de eis om te komen tot een Joodse Staat. (Biltmore program). Deze eis werd klemmender naarmate de massa-immigratie naar Amerika steeds minder tot de mogelijkheden ging behoren. Onbeperkte immigratie naar Amerika bestaat niet meer sinds de quotenwet van 1921.

De invoering van de wet dienaangaande werd terecht ook als een anti-Joodse maatregel beschouwd. Ondanks de groeiende Joodse nood heeft de regering der V. S. in verhouding tot het totaal aantal D.P.'s slechts een gering aantal opgenomen.

Van Juli 1943—December 1945		18.000
1946		15.535
1947		25.885
1948		12.300

¹⁾ H. van Praag. De boodschap van Israël — Het Wereldvenster 1952.

1949 37.482

(na de invoering van de Displaced Persons Act in 1948)

1950 tot Juli 8.276

Volgens deze wet zou het totaal aantal D.P.'s, toe te laten tot Juni 1950, niet meer dan 200.000 mogen bedragen. Deze wet werd gemendeerd na hevige strijd, in Juni 1950, en verlengde de periode tot 30 Juni 1951. Het totaal aantal zou worden verhoogd tot 341.000. In dit aantal zijn ook begrepen vluchtelingen uit China, Polen, Griekenland, Tschechoslovakije, enz. De immigranten werden naar een bepaalde schaal over alle gemeenten verdeeld.

Wanneer men deze cijfers vergelijkt met de immigratie naar Israël (zeker naar verhouding van het percentage dat de immigranten vormen van de aanwezige bevolking) zinkt de immigratie naar Amerika is het niet.

De emigratie uit de V.S. naar Israël is zeer gering. Behoudens enkele jongere groepen en wat experts die op de uitnodiging van de Israëlische regering zijn gekomen, is er geen noemenswaardig Amerikaanse emigratie naar Israël. De redenen zijn uit hetgeen hierboven gezegd is, duidelijk. De algemene sociale en economische toestand van de Joden in de V.S. is goed. Zij hebben nimmer ernstig rekening gehouden met een persoonlijke overgang naar een Joods land. Zoals zij de vroegere immigratie naar Amerika

uit philanthropische oogmerken hebben gesteund, zagen zij ook de Joodse Staat meer als een vluchthaven voor vervolgdan dan als een nieuw nationaal tehuis. Het gevaar voor een minder goed burger te worden aangezien door de strijd voor de Joodse Staat te steunen en deze ook na de oprichting als het centrum van het Joodse volk te erkennen, bracht sommige Joden tot een ronduit vijandelijke houding jegens Israël. Zij vormen echter een zeer kleine minderheid. Steun aan Israël geldt voor de Joodse mannen en vrouwen in Amerika (Haddassa vrouwenorganisatie - The Pioneer Women en zeer vele andere organisaties) als een ereplicht. Zij worden in dit werk door niet-Joodse organisaties als the American Christian Palestine Committee en andere gesteund. Herhaaldelijk wisten de Joodse organisaties steun in enigerlei vorm voor Israël te verwerven.

Het is zeker overdreven te beweren dat de grote sympathie van de Presidenten Franklin Roosevelt en Harry S. Truman uitsluitend op politieke en electorale motieven berustte. De oprichting van Israël spreekt tot de verbeelding van grote groepen Amerikanen.

Vrijheidssrijd tegen Engels opperbestuur — daarnaast het facet van de Bijbelse terugkeer, verbonden met het medelijden met de in Europa zo wreed vervolgdan — al deze factoren droegen ertoe bij Amerika 'Israel-minded' te

maken. Dat ook de Arabische organisaties zeer actief zijn in de Ver. Staten en dat sommige christelijke hulporganisaties de nadruk leggen op het leed der Arabische vluchtelingen, met voorbijgaan van de ware oorzaak van dat leed, moet worden onderstreept.

In zeer belangrijke kwesties als de internationalisatie van Jerusalem steunde de V.S. het Joodse standpunt niet. De regering van de V.S. is zeer bezorgd om de nieuwe politieke koers in het midden-Oosten. Zij vermijdt, waar mogelijk, partij te kiezen. Dat leiding geven nu eenmaal eist verantwoordelijke beslissingen nemen, is een les die het, in leiding geven nog jonge, Amerika slechts langzaam leert.

De Joodse gemeenschap in Amerika heeft het te dien opzichte nog moeilijker. Al zijn er enkele zeer belangrijke culturele instituten (Jewish Theologic Seminary — Brandeis University — Dropsie College — Hebrew Union College — Jewish Publication Society — Jeshiva University), toch kan het Joods geestelijk niveau der Amerikaans Joodse gemeenschap volstrekt niet op één lijn worden gesteld met dat van de voor-oorlogse Polen. Daardoor valt het geestelijk accent steeds meer op het jonge Israël. De nu door Prof. Finkelstein voorgestelde samenwerking voor de opleiding van geestelijke leiders tussen New-York en Jerusalem is zeer vergaand en een veelbelovende

stap in de goede richting. Wanneer de centra der Joodse wetenschap samenwerken en het bewustzijn voor de zin en de betekenis der Joodse geestelijke erfenis zal toenemen, zal Israël een baken kunnen zijn voor de diaspora. Maar ook het Amerikaans Joods centrum zal er door winnen aan innerlijke betekenis.

Voor grote massa's der Joden in de V.S. (wij aarzelen, maar zouden willen zeggen, voor de overgrote meerderheid) is de Joodse binding van zuiver sentimentele aard. Een dergelijke gemeenschap, waar de mogelijkheid tot individuele assimilatie stellig bestaat, heeft op den duur geen betekenis omdat de innerlijke kracht ontbreekt.

In het bestek van dit boekje is het niet mogelijk de wijde verscheidenheid van het Joods geestelijk leven in Amerika te schetsen, noch de vele publicaties en organisaties te noemen. Voor een beschouwing over de problemen verwijzen wij naar Mordechai M. Kaplan, *The Future of the American Jew* (Mac Millan N.J. 1948) en voor statistische gegevens naar de voortreffelijke jaarboeken: *The American Jewish Yearbook*.

De Amerikaanse gemeenschap is zeer belangrijk. Niet alleen om de numerieke sterkte, noch om de financiële offers welke zij steeds weer bereid is te brengen, maar omdat de kennis en het bewustzijn van wat waarlijk Joods is, nergens beter dan daar de uitwisseling van

gedachten met de niet-Joodse wereld mogelijk maakt. Wanneer de Joodse geestelijke leiders der Amerikaanse Jodenheid verbonden zijn, echt verbonden zijn met Israël, dan wordt het Amerikaanse centrum — Israëls venster naar de wereld. Dan behoeft men niet bezorgd te zijn voor 'de toekomst van de Amerikaanse Jood'. In getalsterkte volgen op het centrum der Ver. Staten de gemeenschappen in Sovjet-Unie, Israël, de landen van het Britse Gemeenebest, Argentinië.

Daarna de kleinere centra in Europa, Afrika Zuid en Midden-Amerika en het Verre Oosten. Zoals overal elders, is ook in dit geval niet de macht van het getal de beslissende factor, ten aanzien van de belangrijkheid. In politiek, maar stellig ook in geestelijk opzicht, is Israël het belangrijkste centrum. Over Israël spreken wij in een apart hoofdstuk uitvoeriger. Evenals over het, naar de mening van deskundige verdwijnende, centrum in de Sovjet-Unie. Wij bespreken hier in enkele lijnen de situatie in de landen van het Britse Gemeenebest en die in de voornaamste gemeenschap in Zuid-Amerika, Argentinië.

Er wonen ongeveer 650.000 Joden in de landen van het Engelse Gemeenebest en 625.000 in de verschillende republieken van Zuid-Amerika. Wij zullen in enkele lijnen een antwoord geven

op de voornaamste vragen die ten aanzien van deze centra kunnen worden gesteld.

1. Hoe is hun politieke status?
2. Beschouwen de Joodse bewoners dezer centra zich als leden van het Joodse volk?
3. Wat is de verhouding tot hun omgeving?
4. Wat is hun positie ten aanzien van Israël?

HET BRITSE RIJK

Het zou betrekkelijk gemakkelijk zijn deze vragen te beantwoorden, waar het de Joden betreft onder het gezag van de Engelse kroon. Sinds de wedertoelating van de Joden in Engeland tijdens en direct na Cromwell is de positie van de Joden in Engeland en de Engelse gebieden zonder grote schokken verlopen. De strijd voor de gelijkgerechtigdheid moest ook hier worden gevoerd en de uitloper van die strijd — de discussie omtrent de eedsformule die het de Joden onmogelijk maakte een plaats in het parlement in te nemen — duurde tot 1858. Maar sindsdien hebben de Joden geen beperkingen te duchten. Dat er antisemitisme ook in Engeland en de Engelse gebieden bestaat, wordt niet ontkend — de excessen tijdens het Engelse wanbeheer over Palestina in de laatste jaren van het mandaat, hebben het maar al te duidelijk bewezen. Maar dat het antisemitisme (ondanks de schilderijen van Shakespeare en Dickens, waarvan de eerste zelfs geen Joden heeft gekend!) verder van het Engelse karakter ligt dan van het veel primitiever reagerende Duitse, kan worden aangenomen. De Joden in de Engelse gebieden hebben het Jodendom in de eerste plaats als een religieuze binding gevoeld. Hoewel het Zionisme van de

aanvang af ook door Joden in Engeland werd geaccepteerd, was de drang om zich persoonlijk met deze zaak te identificeren en de weg der emigratie te gaan, zeer zwak. Ook hier was Zionisme — een philanthropische aangelegenheid. Weinig mensen hebben zoveel voor de opbouw van de eerste nederzettingen in Israël gedaan als de Franse Baron de Rotschild en de Engelse Sir Moses Montefiore. Zij zouden beiden de gedachte van een emigratie van Engelse of Franse Joden naar Palestina als absurd hebben verworpen. In Nederland was het jarenlang niet anders. Daar waar de emancipatie zo gelukt is, dat de Jood ook in zijn anderszijn als deel van het volk wordt geaccepteerd, waar de mogelijkheid om een plaats in te nemen in het maatschappelijk leven niet behoeft te gaan ten koste van de verloochening van eigen wezen en nationale binding — daar alleen is de amphibische positie mogelijk, die Joods nationale binding en liefde voor Zion doet wedijveren met de binding aan de grond van het land dat in de meest volle en rijke zin des woords als vaderland wordt beschouwd.

Om de verhouding van de Joodse Gemeenschap in Engeland te begrijpen, moet men enig idee hebben van de zeer speciale structuur van de Engelse maatschappij. Hoewel de Engelsen zeer vaak en gul asyl hebben verleend aan vluchtelingen en vreemdelingen, is de moge-

lijkheid om in de Engelse maatschappij te worden opgenomen veel geringer dan op het Continent (om van de nieuwe wereld maar te zwijgen) het geval is.

Bovendien was de opname binnen de Engelse maatschappij voor Joden daarom dubbel moeilijk, omdat zij zich niet of moeilijk konden voegen naar de 'standen'-indeling die de oudste democratie tot aan de tweede wereldoorlog had en in velerlei opzichten nog heeft. Het Joodse leven kreeg (om beter te passen in het geheel der Engelse maatschappij) een overwegend 'kerkelijk' karakter. Waar de Jood slechts bij hoge uitzondering volledig binnen de Engelse maatschappij werd geaccepteerd, werd de 'Jewish Parish' — de Joodse Parochie — dit volkomen. De invloed van 'continentale' nieuwe immigranten heeft ook de Joodse gemeenschap in Engeland een veel meer Zionistisch actief karakter gegeven.

Volgens een kort geleden gepubliceerde enquête wordt slechts een beperkt percentage van de Joodse jeugd door deze organisatie bereikt. De rest streeft nog altijd via de aan de Synagoge gebonden clubs een soort van collectieve assimilatie na.

In Engeland worden aan Joden geen politieke moeilijkheden in de weg gelegd. Integendeel. Joden hebben een belangrijke rol gespeeld in Englands staatkundige, wetenschappelijke en

economische ontwikkeling van de laatste eeuw en er is volstrekt geen reden om aan te nemen dat bestaande en bijwijlen actieve antisemitische organisaties de spreekwoordelijke 'broad-mindedness' en 'tolerance' van het uiterlijk flegmatische en innerlijk zo goed gebalanceerde Engelse volk, zouden veranderen.

Ditzelfde geldt en met nog meer reden voor de toestand van de Joden in de Engelse dominions, gebieden waar de opbouw en de toekomst meer gelden dan afkomst en traditie. Van al deze gebieden heeft de Joodse gemeenschap in *Zuid-Afrika* de sterkste binding met Israël, zij is ook numeriek het sterkst. De positie van de Joodse gemeenschap in Zuid-Afrika kan niet zonder zorg worden beschouwd. Hoewel op het ogenblik het voornaamste conflict de scheiding tussen blanken en kleurlingen betreft, kan deze apartheid al te gemakkelijk voedsel geven aan xenophobia in andere richting. Streng dogmatische christelijke opvattingen ten aanzien van de Joden, heersten al gedurende de Boerenrepublieken. De symathieën van de stijders voor 'apartheid' met andere vaders van rassendiscriminatie zijn maar al te bekend.

Op het ogenblik zet Dr. Malan ten aanzien van Israël de politiek voort van een van de grootste vrienden van het Joodse volk, Jan Smuts. Dat een komende ongunstige ontwikkeling, en mogelijk politieke onrust, het welzijn en de wel-

vaart der Joodse gemeenschap ongunstig kunnen beïnvloeden, wordt door vele waarnemers gevreesd. Groepen Zuid-Afrikaanse Joden hebben zich in de afgelopen jaren in Israël gevestigd. Zij bevorderen het geestelijk contact tussen Israël en de Joodse gemeenschap in de Unie van Zuid-Afrika.

ZUID-AMERIKA

Daar verschillende Joden deel namen aan de expedities, die leidden tot de ontdekking van het vasteland van Amerika, is de Joodse vestiging in deze gebieden honderden jaren oud. De eerste nederzettingen bevonden zich in Midden- en Zuid-Amerika. Hier trachtten de vluchtelingen der Spaanse inquisitie een veilige schuilplaats te vinden, maar soms (als in Mexico en Brazilië) achterhaalde het Spaans-Portugese inquisitische bewind de vluchtelingen. Samen met de Hollanders vochten de Joden tegen de Portugezen en toen de strijd verloren was, vestigden zij zich veelal in gebied onder jurisdictie van de republiek der Verenigde Provinciën. Nog bestaat er het restant van de eens bloeiende Joodse gemeenschap in Suriname en de resten der oorspronkelijke gemeenten in Brazilië en Mexico zijn ook nog aanwijsbaar. Het grootste contingent van de Joodse centra leveren echter de tweede en derde generatie van immigranten uit Oost-Europa, uit het Midden Oosten en tenslotte ook uit Hitlers Duitsland. In Brazilië wonen honderdduizend Joden, een niet veel kleinere gemeenschap woont in Chili en kleine groepen wonen in andere Midden- en Zuid-Amerikaanse staten.

De politieke toestand is over het algemeen gunstig, het geestelijk leven wordt bepaald door het milieu van herkomst der immigranten, de Joodse saamhorigheid is groot.

Alle vertegenwoordigers van Israël, die deze gebieden bezochten, gewagen van de intense belangstelling voor alles wat in Israël gebeurt en van het medeleven met de opbouw. Daarnaast leveren de Joden in deze landen stellig niet de geringste bijdrage tot de ontwikkeling van deze, nog altijd in een staat van ontwaking verkerende, staten.

Bij de opsomming van staten noemde ik met opzet de zo belangrijke Joodse gemeenschap in Argentinië niet, het vijfde centrum in getalsterkte. In Argentinië wonen op het ogenblik 360.000 Joden. Op duizend na zijn deze allen in de laatste zestig jaar daarheen geïmmigreerd. Want de uitgestrekte pampa's met hun mogelijkheden voor extensieve landbouw en ontginning, werden ongeveer zestig jaar geleden als de beste gelegenheid beschouwd (door Baron Maurice Hirsch uit Parijs en anderen) om een nieuwe oplossing voor het Joodse vraagstuk te vinden. Baron Hirsch, de initiator van de I.C.A. (Jewish Colonization Association) en zijn medestanders waren van mening dat de Jood niet slaagde, omdat de beroepsverdeling te eenzijdig en te ongunstig was. Hij bevorderde de emigratie uit Oost-Europa naar Zuid-Amerika.

Een volk van Joodse boeren en veebezitters op een autonoom territorium zou de oplossing brengen. Zo werden grote gebieden o.a. in Argentinië aangekocht, waar emigranten uit Oost-Europa (en later ook uit andere streken) woning en werk vonden. Maar de organisatoren hadden met vele dingen geen rekening gehouden, o.i. niet met het feit dat zij bewoners van kleine staatjes, intieme oorden van geslachten, die in de zelfde omgeving hadden gewoond, met de winkel en de synagoge en het schoolgebouw alles vlak bij elkaar, naar wijde onafzienbare vlakten overplaatsten. Er werden dorpen gesticht, de kolonies bloeiden. Er zijn ook nu nog 3500 Joodse families, die landbouw en veeteelt bedrijven, maar de overgrote meerderheid is vertrokken naar de steden.

Daartoe droeg ook bij de algemene achteruitgang van de landbouw in Argentinië, die steeds meer de wedloop met de industrialisatie verliest.

De helft der Joodse bevolking woont nu in Buenos Aires en heeft aan de ontwikkeling van de industrie een aanzienlijk aandeel. Velen in de 'oude wereld' en in de democratische Verenigde Staten van Noord-Amerika hebben zich met zorg afgevraagd, wat het lot zou zijn van een grote Joodse gemeenschap onder een dictatoriaal bestuur. Hun angst bleek gelukkig voorbarig. Jack Winocur, een Amerikaans jour-

nalist, deed in het Aprilnummer van 'The Zionist Quarterly' (Springissue 1952) verslag van zijn ervaringen. Zijn rapport bevestigt haast woord voor woord de indruk die ik had na uitvoerige gesprekken met Joden in Argentinië, die sinds kort in Israël gevestigd zijn. Het schijnt dat de Argentijns-Joodse gemeenschap de geldigheid van de ondergangsvorspellingen, voortkomend uit de les der geschiedenis en de ervaringen van het jongste verleden, gelukkigerwijze logenstraft. Zoals begrijpelijk is het regime waarinder zij leven niet iets, waarover zij bij voorkeur spreken. Er is iets van het gevoel van vroeger eeuwen: 'Praat er niet over — laat ons met rust — nu is het goed'.

Maar zelfs de meest critische beschouwer moet toegeven dat de regeringsinstanties en president Peron zelf, gunstig staan tegenover de Joodse burgers en... tegenover het jonge Israël. Er heerst in Israël oprecht verdriet om de dood van de ook daar zo geliefde Eva Peron, die beschermvrouwe was van organisaties die kleren en levensmiddelen naar Israël zonden. De President en zijn vrouw kwamen ook persoonlijk het afscheid bijwonen dat de Joodse burgers van Argentinië aanboden aan Señor Pablo Manguel, Argentijns gezant in Israël. De constitutie van 1949 bevatte een speciale paragraaf tegen rassendiscriminatie.

De O.I.A. (Organizacion Israelita Argentina),

een Joodse beweging, die zich volledig met de partij van President Peron indentificeert en daarom de speciale steun van de regering geniet, heeft niet veel steun in Joodse kring. De strijd tegen het min of meer openlijke antisemitisme wordt beter gevoerd door de D.A. I.A. (het vertegenwoordigende Joodse lichaam). In September 1951 was er een coup d'état van Menendez, die stellig ook op antisemitische gevoelens speculeerde. Zoals gezegd, hebben de Joden in Argentinië een belangrijk aandeel gehad in de snelle industriële ontwikkeling der laatste jaren. Daardoor behoren zij grotendeels tot de stadsbevolking, en het is de speciale structuur van de dictatuur van President Peron, dat de stadsbevolking, d.w.z. de vakbonden te zamen met het leger, de basis van het regime vormen. Het is niet onze taak de ideologische grondslagen van het Argentijnse bewind te bespreken. Voorspellingen ten aanzien van de duur van dictaturen hebben weinig zin. Crises, die nimmer uitblijven, vormen en groter gevaar voor een dictatuur dan voor een democratisch bestuur. Maar niemand kan ontkennen, dat Argentinië een voorspoedige ontwikkeling heeft doorgemaakt. Het is een vreemde en in dictaturen nauwelijks voorkomende zaak, dat waar de pers en het gesproken woord zo zeer aan banden worden gelegd, het godsdienstig cultureel leven volkomen vrij wordt gelaten.

Cultureel leven

Argentinië is een van de weinige gebieden waar de Jiddische cultuur bloeit. Assimilatie aan de Spaanssprekende omgeving vond in uiterst geringe mate plaats. Er zijn nog Jiddische kranten en er is een bloeiende uitgeverij van Jiddische litteratuur. Dit vloeit voor een deel voort uit de structuur der Argentijnse maatschappij. Geen smeltkroes zoals de Ver. Staten, maar een maatschappij waar de verschillende ethnische groepen nog lang en onverstoord hun eigen leven leiden. Er is een aristocratische Britse gemeenschap van 3500 zielen, er is een Arabische gemeenschap, een Duitse, er is ook een Joodse. Voorheen waren zij 'Polaros' of 'Rusos'. Nu, na hun oud 'moederland' — de Oosteuropese Joodse gemeenschap — verdwenen is, hebben zij een nieuw land geadopteerd — Israël. Zij hebben Israël nodig, niet als land voor onmiddellijke immigraties, (in totaal zijn er nog geen duizend immigranten uit Argentinië in Israël, die echter een welkome aanwinst zijn door hun landbouwwerfing), maar als moederland met een sterke morele invloed.

Vandaar de vorstelijke behuizing, welke de dankbare Argentijnse Joden de gezant van Israël ten geschenke gaven, vandaar de triomphale intocht van de eerste gezant, Jacob Tsur. Maar alleen nationale trots houdt de gemeen-

schap als zodanig in stand. Na de vestiging van de staat Israël verlieten het grootste deel van de Joodse onderwijzers Argentinië, om zich metterwoon in Israël te vestigen.

Nu klinkt uit Argentinië en trouwens uit geheel Zuid-Amerika de roep: 'Zend ons leraren'. Verzorg publicaties in het Spaans.

Ik ga hier voorbij aan uitingen van antisemitische excessen, die altijd wel hier en daar optreden. De Joden, ook als zij ertegen vechten, nemen het antisemitisme in zijn minder gewelddadige vormen als een begeleidend verschijnsel van het galoeth (ballingschap). Het antisemitisme dient door de anderen te worden bestreden — het is een vergiftigingssymptoom van het volk waaronder het optreedt — niet een ziekteproces van het Joodse volk. De Joodse gemeenschappen in Zuid-Amerika en die in de Engelse gebieden dragen zeer veel bij tot steun van Israël. Wat zij in ruil terug willen ontvangen is geestelijke steun. Israël is daartoe bereid, moet daartoe bereid zijn. Zonder de steun van de Joodse gemeenschappen in die landen, ook in politiek opzicht, zou het ontstaan van de Joodse Staat immers onmogelijk zijn geweest.

Wie de strijd van de Zuidamerikaanse politici Fabregat en Granados heeft gevolgd, weet hoe belangrijk sterke Joodse voorlichting in die gebieden is. De positie van het Joodse volk wordt mede verzekerd door al degenen, die

bewust uitdragen wat de Joodse boodschap inhoudt — trouw aan het eigen volk — dienst aan de mensheid.

HET MIDDEN-OOSTEN

Turkije

Het is moeilijk om Turkije bij het Midden-Oosten te rekenen. Het behoort immers steeds meer tot Europa. Turkije wordt hier daarom behandeld als een grensgeval. De positie van de Joden in de Turkse republiek is zonder meer goed. De enorme emigratie naar Israël, na 1948, die ongeveer de helft van de Joodse bevolking bedroeg, is dan ook maar zeer ten delen uit economische en in het geheel niet uit politieke oogmerken te verklaren. De Joden uit Turkije trokken naar de nieuwe staat uit messiaanse motieven. Zoals Turkije de verbinding tracht te zijn tussen Oost en West, vormen de Joden uit Turkije ook het bindend element met de vele oriëntaalse groepen. Turkije neemt t.o.v. Israël een aparte positie in als enige Islamietische Staat die niet de zijde van de Arabische Liga heeft gekozen. De vriendschappelijke betrekkingen tussen Turkije en Israël, gevoegd bij het toenemend handelsverkeer tussen beide landen, kunnen van zeer grote betekenis zijn voor de ontwikkeling van het Midden Oosten.

Arabische Landen

Men kan niet spreken over de huidige positie van het Joodse volk, zonder te spreken over de

treurige toestand, waarin de Joden verkeren in de landen waar het woord van de Arabische Liga wet is. De positie van de Joden in die landen is die van het leven tussen hamer en aambeeld. Zij zijn voortdurend het slachtoffer van valse aanklachten. De voorspoed van Israël of een overwinning van Israëls leger wordt voor hen een schrikbeeld. Daarentegen is een voorspoedig Israël hun enige kans op een veilige toevlucht wanneer hun toestand onhoudbaar wordt. Het vorig jaar emigreerden ongeveer 80 % van alle Joden uit Irak. Zij moesten alle bezit achterlaten in ruil voor het Arabisch bezit dat de Joden in Palestina in beslag hadden genomen. De willekeur waarmee dit gepaard ging en de wijze waarop de maatregelen werden uitgevoerd, was geheel naar Hitleriaans voorbeeld. De Joden hadden meer dan 2500 jaar in het land gewoond dat nu Irak heet, waarbij vergeleken de tegenwoordige bewoners en heersers slechts nieuwelingen zijn.

De Joden in Egypte leven eveneens in voortdurende onrust ten aanzien van wat gebeuren kan. Zij zijn de eerste zondebokken bij al wat scheef gaat in het va-banque spel dat de Egyptische machthebbers hebben besloten te spelen. De Arabieren hebben de oorlog, welke zij tegen Israël begonnen zijn, verloren. Zij trachten door een economische boycot welke het gehele Midde-Oosten betreft en terreur jegens de Joden

in hun gebied de oorlog alsnog te winnen. In het laatste hoofdstuk — Israël en zijn betekenis — hoop ik uitvoerig over de betekenis van Israël te spreken. De economische moeilijkheden van Israël worden mede veroorzaakt door deze boycot. Het verdient aanbeveling te overwegen of men een voortduren van een economische oorlogvoering moet dulden, wanneer onder internationale garantie een wapenstilstand gesloten is. Reeds is de vraag naar internationale berechting van een dergelijke economische oorlogvoering in Engelse kringen aan de orde gesteld, naar aanleiding van het aanhouden van voor Israël bestemde lading in het Suez-kanaal. Wanneer, naar aanleiding van het optreden van eigenmachtige potentaten in het Midden Oosten (Perzië) de internationale publieke opinie zich gaat bezighouden met deze vragen, behoort ook de Arabische boycot te worden besproken.

Inmiddels worden Joden het slachtoffer van Tunesische ontevredenheid over Frankrijk. Er zullen ook uit Noord-Afrika groepen Joden wegtrekken uit vrees voor terreur. Voor hem, die de bladen der historie leest, is één zaak duidelijk. Hoe gunstig is de toestand van de Joden in Irak en Tunis vergeleken met die van vroegere vervolgdgen van hun volk. Hoe gelukkig is deze generatie, de eerste die het woord *vlucht* door *terugkeer* kon vervangen.

DE SOVJET-UNIE

Het is een zeer ondankbare en riskante zaak over de Sovjet-Unie te rapporteren. Het ontbreekt de rapporteur aan een controleerbare berichtgeving. Reizen vanuit de Sovjet-Unie is slechts toegestaan aan personen met een officiële missie en toegang wordt slechts verleend aan diegenen, van wier sympathie men verzekerd kan zijn. Wat de Sovjetpers mededeelt, heeft een officiële censuur ondergaan; hetzelfde geldt voor alles wat op openbare bijeenkomsten in het gebied onder jurisdictie van de U.S.S.R. wordt gezegd.

Maken al deze feiten een absoluut betrouwbare en objectieve schildering van het leven der Joodse gemeenschap in de U.S.S.R. onmogelijk, er zijn een aantal feiten die een indruk geven van hetgeen er achter het hermetisch gesloten ijzeren gordijn gebeurt. Het weinige dat met zekerheid kan worden vastgesteld, laat slechts ruimte voor één conclusie: de Joodse gemeenschap in de Sovjet-Unie wordt als zodanig geliquideerd, voor zover het niet reeds is gebeurd. Met liquidatie wordt hier niet bedoeld de door Hitler toegepaste vernietiging, evenmin een langzaam wegkwijnen in concentratiekampen, maar de geluidloze, ja geruisloze oplossing van

een groep, die als zelfstandige gemeenschap eens voor het Joodse volk een zo grote betekenis had. De politiek van de Sovjet-regering ten aanzien van de Joden heeft al vele wijzigingen ondergaan. Eén van de eerste maatregelen na de revolutie was het stellen van de doodstraf op antisemitisme. Waar juist in Rusland het antisemitisme tot de vreselijke progroms had geleid, werd deze verklaring als één van de eerste zeer progressieve en zegenrijke maatregelen van het nieuwe regime beschouwd. Niet langer zou de discriminatie, welke de Joden buiten het maatschappelijk verkeer hield, heersen. Toch bleven de Joden een probleem vormen. Voor zover zij religieus of orthodox waren, was ook op hen de bestrijding van het 'opium voor het volk' van toepassing. Vele synagogen ondergingen het lot van kerken en kloosters; ze werden gesloten of voor andere doeleinden gebruikt. De Joden zijn echter niet alleen een religieuze, maar tevens een nationale gemeenschap. De Sovjet-Unie nu onderdrukt de nationaliteiten niet, maar laat ze een eigen cultureel-politieke autonomie, ondergeschikt aan het grotere geheel. Reeds in 1928 werd daarom aan een autonome Joodse republiek gedacht, met een eigen 'nationale' (lees jiddisje) cultuur, eigen scholen, kranten en regering. De revolutie had reeds geleid tot omscholing van vele Joden wier vroegere bezigheden in de nieuwe structuur

overbodig waren of als schadelijk voor het volk konden worden uitgelegd. Oorspronkelijk hadden vele Joden meer of minder vooraanstaande posten bekleed. Dat zij er zorg voor droegen op deze plaatsen zo min mogelijk als Joden op te vallen, is duidelijk voor ieder die het lot van de Joodse assimilant kent. Iedere verbinding met nationale, buiten Rusland gelegen, Joodse nationaliteit moest tot iedere prijs worden vermeden. Zionistische activiteit werd daarom van de aanvang af bestreden en Zionistische leiders werden als 'contra-revolutionnaire reactionnaire cosmopolieten' gevangen gezet.

Zo werd de Joodse gemeenschap in de Sovjet-Unie langzaam losgeweekt van het Joodse volk. Toen de volledige assimilatie, ondanks het verbod van Joodse scholen en een rigoureuze anti-religieuze en anti-zionistische politiek niet volledig slaagde, werd het plan tot Joodse kolonisatie van Biro-Bidjan uitgevoerd. Van 1928 tot 1933 verhuisden 19.635 Joden naar dit gebied. In 1934 verklaarde de Sovjet-regering dit district formeel tot een Joods district. Het klimaat was er moeilijk te verdragen en vele Joden verlieten Biro-Bidjan. Naar één mijner zegslieden (iemand die vanuit Polen naar Rusland vluchtte gedurende de oorlog en erwoonde van '39 tot '45) mij verklaarde, werd de emigratie uit Biro-Bidjan niet als iets ergs beschouwd. 'Verder dan Rusland kun je toch niet lopen', is een bekend gezegde.

Het geeft tegelijkertijd een goed beeld van de onmetelijke uitgestrektheid en de hermetisch gesloten grenzen. De Joden in de Sovjet-Unie bleven dan ook overal verspreid wonen. De assimilatie was er zeer algemeen, en het is dan ook verwonderlijk, dat het contact met de rest van de wereld gedurende de tweede wereldoorlog toonde dat er nog Joods leven, Joodse kunst en literatuur bestonden en tot een zekere bloei konden geraken.

De bevolking van Biro-Bidjan nam gedurende de tweede wereldoorlog toe. De nieuwe politiek van de Sovjet-Unie in die tijd ten aanzien van het religieuze leven bracht ook een zekere mate van herstel in Joodse kring teweeg. Uit verslagen van mensen die er in die tijd woonden, blijkt, dat de oorspronkelijke politiek echter bleef bestaan. De meeste Joden wilden niet het risico lopen als reactionnair op te vallen, door aan religieuze practijken deel te hebben. Zo vonden besnijdenis en religieuze huwelijksvoltrekking vaak in het geheim plaats. Behalve de synagogen in Moskou waren er ook op sommige andere plaatsen synagogen en Joodse scholen. Joodse kranten (in het Jiddisj) verschenen en er werden boeken uitgegeven. Voor een beschouwing dienaangaande leze men L. Fuks: 'De Joden in de Sovjet-Unie' (Massada-serie, Amsterdam 1946).

Echter moet ik opmerken dat deze litteratuur alleen belangrijk is voor degenen die het verleden wil bestuderen. De huidige politiek van de Sovjet-Unie is immers weer volkomen anders.

Vandaag

In de laatste jaren bewaart de Sovjetpers een bijna volledig stilzwijgen over Joods leven. Alle Joodse kranten hebben hun verschijning gestaakt. Alle Joodse organisaties zijn opgeheven. Voeg daarbij de beperkingen welke zelfs aan het reizen van het personeel der ambassades zijn opgelegd en het is duidelijk hoe moeilijk het is iets over het Joodse leven te weten te komen. Het beroemde Joodse Antifascistische Comité (dat altijd nog contact met Joodse organisaties in het buitenland onderhield) is in 1948 opgeheven. De leiders (en met hen de meeste vooraanstaande Jiddische schrijvers) zijn verdwenen. Van antisemitisme in een brute en duidelijke vorm kan ook nu nog niet worden gesproken. Maar wanneer Joden, die hun namen hebben veranderd, aan een der vele zuiveringen ten offer vallen, worden hun oorspronkelijke Joodse namen steeds vermeld en men schaamt zich niet te verklaren dat de zo gehate en vervolgenswaardige 'vaderlandsloze cosmopolieten' vele Joden in hun rijen tellen. Er zijn steeds meer gevallen van discriminatie van Joden in verschillende beroepen, volgens Gouzenko ("The

Iron Curtain', New York 1946) zouden er bepaalde instructies zijn voor intern gebruik binnen de partij om Joden uit sommige posities te houden en hun aantal in andere posities te verminderen. Iets dergelijks deelde Stevens, de correspondent van de Christian Science Monitor mede (10 Januari 1950).

Stevens komt in zijn artikel tot de conclusie dat hier niet moet worden gesproken van een herleving van het czaristische antisemitisme en dat ook deze maatregelen niet tegen de Joden als ras waren gericht. 'De Joden worden beschouwd', aldus Stevens, 'als een culturele groep, welks gedrag onbetrouwbaar was en dus op de zwarte lijst kwam.'

Het aantal Joden op vooraanstaande posten is sterk gedaald.

Bij de verkiezing van Maart 1950 waren er onder 1.316 afgevaardigden voor de hoogste Sovjet slechts 5 Joden en wel: Lazar Kaganovich, het laatste Joodse lid van het Politburo, Ilja Ehrenburg, de schrijver, Rozalie Goldenberg (het enige Joodse lid van de vijf afgevaardigden uit Biro-Bidjan, waar nu veel meer niet-Joden dan Joden wonen) en de Oekraïense afgevaardigden Kud en Mark Spivah. In 1937 was het percentage Joden in de Sovjet van de Unie (de Tweede Kamer van de Hoogste Sovjet) nog 5,6 %. In 1950 slechts 0,3 %. Natuurlijk moet men rekening houden met het feit, dat geduren-

de de Duitse bezetting ook hier vele Joden zijn omgebracht.

Deportaties?

De vele berichten over massa-deportaties van Joden uit grensgebieden, welke werden ontvangen van persbureau's — Joodse en niet Joodse — konden niet worden bevestigd. Een onderzoek door het Amerikaanse gezantschap naar de waarheid van deze berichten kon niet worden uitgevoerd door de reeds vroeger vermelde reisbeperkingen van ambassadepersoneel.

Op 13 Maart 1950 deelde het Joods Telegraaf Agentschap mede, dat de twee laatste Joodse scholen in de Sovjet-Unie, in Wilna en Kowno, waren gesloten. Tegelijkertijd verboden de Sovjet-autoriteiten alle Joodse gemeentelijke activiteit in Mukacevo in de Carpathen-Oekraïne, eens een centrum van Joods geestelijk leven (Israelitisches Wochenblatt, Zürich — 25 August 1950).

Synagogen zijn er in de Sovjet-Unie en worden, naar mij werd medegedeeld door mensen die er geweest zijn, druk bezocht. Er was verschillende malen schriftelijk contact tussen Rabbijnen van de U.S.S.R. en het Rabbinaat in Israël via de diplomatieke kanalen.

Ondanks de steun welke de Sovjet-Unie gaf aan de oprichting van de staat Israël — de Sovjet-Unie was de tweede staat die Israël erkende en

de eerste ambassadeur in Israël was de heer Jershov, ambassadeur van de U.S.S.R. — wordt het Zionisme heftig bestreden. Trouwens de aanvankelijk zo gunstige houding van de Sovjet-Unie heeft plaats gemaakt voor een zeer sterke verkoeling. Aanvallen op de regering van Israël die als 'horig' aan de 'imperialisten in Amerika' wordt beschouwd zijn de enige officiële vermeldingen van Israël. Een beroep van de minister-president Ben Gurion op de Sovjetregering om hen, die het wensten, te laten emigreren, werd genegeerd. Met eindeloos veel moeite gelukte het één oude vrouw om in het laatste jaar toestemming tot emigratie naar Israël te krijgen. Vele Joden werden als 'cosmopolieten' gezuiverd, onder wie de historici Mints, Gurevich, Rubinstjeïn, Varnstjeïn.

Toch zijn er nog steeds vele Joodse namen op de lijst van hen die werden onderscheiden voor uitstekende prestaties op het gebied van kunsten en wetenschappen. De arrestatie van vooraanstaande Joodse schrijvers, onder wie Itzik Pfeffer, Peretz Markish, S. Halkin en David Bergelson in November '48 wekte veel beroering. Toen men Ilja Ehrenburg in Londen (Juli 1950) vroeg, wat er van hen geworden was, antwoordde hij: 'Ik ken ze niet persoonlijk, maar als ze gestorven waren, zou ik het wel gehoord hebben.'

De cijfers welke worden opgegeven over de

Joods-autonome republiek Biro-Bidjan zijn ook niet controleerbaar. Het staat vast dat de Joodse bevolking afneemt en dat vele niet-Joden nu in Biro-Bidjan wonen. Wanneer men bedenkt dat nog in 1938 tijdens een vergadering in Amsterdam werd beweerd, dat de betekenis van Biro-Bidjan als Joods autonoom gebied, Palestina verre zou overtreffen, kan men nauwelijks een huivering onderdrukken.

Toekomst

Wat eens het lot der 10 stammen Israëls was, welke weg werden gevoerd door de Assyriërs en in afgelegen gebieden gekoloniseerd, dat is het lot van de zonen en dochteren van de numeriek op de tweede plaats komende groep van het Joodse volk, in de Sovjet-Unie. Als individuen zullen zij verder leven — als gemeenschap gaan zij onder.

Het spreekt vanzelf dat deze sombere profetie ten aanzien van de toekomst van het Joodse volk in de Sovjet-Unie gebaseerd is op de stand van zaken, zoals ik die vandaag zie. Zo onoverzichtelijk ieder vraagstuk is, dat verband houdt met de U.S.S.R., zo onberekenbaar is het ook. In sommige kringen houdt men rekening met een meer naar de rest van de wereld gerichte oriëntering van de Sovjet-Unie. Daardoor zou inderdaad de positie van de Joden, de bemiddelaars bij uitnemendheid, veranderen.

Wanneer ooit de gesloten grenzen opengaan,

dan is een 'terugvinden der broeders' wellicht nog mogelijk.

Voor hem die niet gelooft dat elk volk een speciale taak en opdracht heeft en daarom, juist ter wille van een internationale volkenfamilie, eigen aard, taak en opdracht dient te bewaren, is er niets bijzonder aan deze feiten. Ieder die met mij gelooft in de aparte betekenis en de opdracht van het Joodse volk, treurt om de ondergang van een groot deel van ons volk — drie miljoen? — twee miljoen? — wie zal het met zekerheid zeggen? — die opgaan in de massa die geen naam heeft.

ISRAEL EN ZIJN BETEKENIS

De stichting van de Staat Israël heeft de Joden overal ter wereld bewogen. De positie van de Jood is erdoor veranderd. Het doet er niet toe of hij zich sterk met Israël verbonden voelt of niet. De overwinning van het Verdedigingsleger (de Hagana) heeft hem een trots gegeven, die hem twintig eeuwen ontzegd was. Twintig eeuwen is een lange periode om zonder trots te leven. De resultaten die de jonge staat behaalde op het gebied van ontwikkeling, ontginning, absorptie van immigranten, waren eveneens een reden tot voldoening van andere aard. Maar een gevoel van een zeker onbehagen bleef niet uit. Bij sommigen werd dit onbehagen geboren uit het gevoel 'er bij te horen' en 'er niet bij te zijn.' Bij anderen uit de bewustwording van het gevaar der dubbele loyaliteit. Zolang er geen Staat Israël bestond, was het nog mogelijk het bestaan van een Joods volk te loochenen. Zelfs was het mogelijk om sympathie te koesteren voor een groep vervolgd, 'die ergens een wijkplaats moesten vinden.' Nu is Israël een staat, het spreekt bij monde van gedelegeerden over buitenlandse politiek. Wat is de positie van de Jood die zich verbonden voelt met Israël en toch een loyaal

burger is van het land waar hij woont? In verschillende landen heeft men dit probleem uitvoerig besproken. Tekenend is de mening van Israëls minister-president, Ben Gurion, die verklaarde: 'De Joden in Amerika zijn in Amerika Amerikanen — over de politieke aangelegenheden in Israël beslissen slechts de burgers van Israël.' Het was duidelijk een wenk naar twee kanten: 'Laat ons in politieke aangelegenheden alleen' en 'er bestaat geen gevaar van dubbele loyaliteit, want de binding van Joden buiten Israël is geen politieke, maar hoogstens een cultureel-religieuze.' Of een dergelijke verklaring een absolute verklaring en oplossing is van het probleem, valt te bezien. Niemand kan ontkennen dat de binding van Joden aan het Joodse land immer zeer sterk is geweest. Alleen zij die zich volkomen van het volk hebben gedistanciëerd, wensten haar te verbreken. Nu het niet meer klagend kan blijven bij het 'Zo ik U vergeet, o, Jeruzalem', omdat volgens de nieuwe Israëlische wet geen Jood Jeruzalem behoeft te vergeten, maar 'elke Jood het recht heeft naar Israël te immigreren', wordt het een probleem om *toch* te klagen. De moeilijkheid om naar Israël te immigreren is echter groot. Voor velen is de binding aan het land der inwoning zeer sterk, bij anderen is de noodzakelijke beroepsomscholing niet meer mogelijk. De ballingschap is door de oprichting van de Staat

officiëel beëindigd, maar dat wil nog niet zeggen dat alle ballingen direct thuiskomen. Naarmate de ballingschap minder als zodanig wordt gevoeld, en dat is in alle grote centra het geval, zal de moeilijkheid van de immigratie en de heersende nood op economisch gebied in Israël menigeen afschrikken. Wij wezen daarom reeds in het hoofdstuk over Noord-Amerika. Maar wat is de positie van de Jood die op het ogenblik de terugkeer naar Zion niet overweegt? Zoals gezegd is hij zeer gevoelig voor alles wat Israël doet op het terrein waar hij mee te maken heeft. Ik herinner mij de brieven over de Israëlische pers inzake de politionele actie in Indonesië. De pers in Israël was uiterst verbolgen over die actie. Mijn briefschrijvers in Nederland eveneens — over die verbolgenheid. Stak daar niet de adder van: 'Laat Israël toch ons niet schaden.' Dit was in mijn herinnering het enige voorbeeld van een verschil tussen het Israëlische en het Nederlandse standpunt. Maar voor de Joodse burgers van andere landen waren er veel vaker verschillen. Dan wordt de staat waarmee men wel verbonden is en waar men niet woont en op wier politiek (en hier ligt het kritieke moment) men volstrekt geen invloed kan uitoefenen, een belasting. Ik noemde deze negatieve factoren opzettelijk het eerst. Ik heb nu dan gelegenheid op de positieve te wijzen. 'De wet op de terugkeer', waarop ik

boven doelde en waarvan ik de voornaamste paragraaf aanhaalde, heeft aan het spook der Jodenvervolging een einde gemaakt. Iedere Jood weet dat er een plaats is waar hij heen kan gaan. Het spook dat immer iedere vervolging begeleidde — 'waar moet ik heen — ieder land sluit zijn poorten voor mij', is verdwenen. Israël zou op het ogenblik stellig niet in staat zijn een gehele grote gemeenschap op te nemen, maar in geval van nood zou het dat even stellig doen. Toen de Joden in Irak drie maanden kregen om met achterlating van alle bezit te verdwijnen, of 'ausgebürgert' te worden, heeft Israël ze in vliegtuigen laten halen en bracht in die korte tijd ruim honderdduizend mensen over. Een dergelijk verschijnsel is nieuw in de geschiedenis van het Joodse volk, zelfs in de wereldgeschiedenis. Asylrecht kennen de meeste beschaafde landen, onbeperkt asylrecht is onbekend. Men kan natuurlijk zeggen dat asylrecht hier niet werd toegepast, daar het de eigen burgers waren, die werden thuisgebracht. Maar juist wanneer men *dat* zegt, wordt het unieke van de situatie nog meer geaccentueerd. Dat gevoel heeft de Joden in vele landen een volkomen onbekend gevoel van veiligheid gegeven. Voor vele Joden in de landen achter het ijzeren gordijn, was de immigratie naar Israël de enige mogelijkheid, om door de kieren van het gordijn te komen. In de allerlaatste tijd is ook

deze mogelijkheid nagenoeg uitgesloten. Maar velen wonen er nu in Israël, die vroeger van Zionisme en van een Joodse staat niets wilden weten, en die door de nood gedwongen erheen te gaan, een nieuwe mogelijkheid om te leven hebben gevonden. Vervolging is niet het laatste woord meer in het woordenboek der Joden. Een woord dat altijd in de dromen er op volgde, is nu tot het levende antwoord op vervolging geworden. Dat woord is: terugkeer. Men kan op verschillende wijze denken over de toekomstmogelijkheden welke er bestaan voor het Joodse volk. Men kan echter geen mening uitspreken die niet uitgaat van de totale en volledige verandering, welke is opgetreden in Mei 1948 met de oprichting van de staat. Waar ter wereld ook Joden en niet-Joden spreken over deze toekomst, is het bestaande en het levende Israël altijd hun uitgangspunt. Of het geldt de mogelijkheid van de verbreiding van Joodse cultuur, de toekomst van de Joden in het galoeth, de opleiding van Joodse geestelijken in Amerika, het weer opnemen van het sinds 20 eeuwen afgebroken gesprek met de christengemeenten, Israël is het eerste woord. En dat niet omdat de Joodse geest op het ogenblik in Israël zijn grootste vertegenwoordiger vindt, noch omdat de Joodse bevolking van Israël het grootste Joodse reservoir op de wereld vormt, evenmin omdat de politieke kracht van Israël in de

U.N.O. de beste waarborg voor het verdedigen der Joodse rechten is. Maar de betekenis van Israël wordt daardoor ook niet bepaald. Voor de Jood, waar dan ook, leeft Israël altijd op de achtergrond van zijn denken. Het is voor de overgrote meerderheid der Joden in Amerika, wat Ierland voor de Amerikaanse Ieren en Italië voor hun Italiaanse landgenoten is. Het is (en het is een zeer wonderlijke paradox) 'the old country'. Niet omdat zij van plan zijn er te gaan wonen (dat willen ook die Ieren en die Italianen niet), maar omdat het tot de achtergrond behoort om naast de sterke en onweerlegbare aanhankelijkheid aan het eigen land, een ander land te hebben. Voor de Joden in Europa, in Azië, alsmede voor de vele Joden in Zuid-Amerika, ligt de zaak anders. Zij houden met de mogelijkheid van immigratie naar Israël, zo niet voor zichzelf, dan toch voor hun kinderen, voortdurend rekening. Voor de Christenen is Israël een confrontatie met problemen van de eerste geschiedenis van hun kerk, tegelijkertijd echter een dwingende uitdaging aan het levend geloof in een eschatologische verwachting. Daarom is de vraag naar de toekomst van Israël een vraag waar ieder mee te maken heeft. De beantwoording van die vraag is het uitspreken van een toekomstverwachting, welke gegrond is op een analyse van feiten die verschillend kunnen worden geïnterpreteerd.

Dat het Joodse volk een toekomst heeft, ja, dat de terugkeer naar zijn land deze toekomst een zeer bijzondere betekenis geeft en dat de vervulling van een oude opdracht daarmee ten nauwste verbonden is, wordt door allen die in die opdracht geloven, aanvaard.

OPDRACHT

Heeft ieder volk een opdracht? Naar mijn mening zeer beslist. In het geval van het Joodse volk is deze opdracht eens zeer concreet uitgedrukt: 'Gij zult Mij zijn, een apart volk — een koninkrijk van priesters, een heilig volk.' De tijd dat men schouderophalend aan een bijbelvers als dit voorbijging, ligt achter ons. Ieder die onbevooroordeeld dit vers leest, ziet zeer duidelijk dat hier sprake is niet van een uitverkorenheid zonder meer, maar van een zeer grote verantwoordelijkheid voor de gehele mensheid voor het dragen van een zware last die met de uitverkiezing gepaard gaat. Uitverkiezing niet in de zin van verheffing boven anderen, maar wel in de zin van het uitdragen van de speciale relatie God — mens. 'Gij zult heilig zijn, want heilig ben Ik — de Eeuwige!' De opdracht aan Israël was te leven en te leren (of beter door zijn eigen leven te leren) de grote les der verantwoordelijkheid van allen voor allen, de betekenis van ieder mens voor het geheel, de eigenwaarde van ieder individu. Ieder mens, geschapen naar Gods beeld, is Zijn partner in de schepping. De mens is daarom vol vermogen tot opbouw, vol kracht en sterkte om te doen wat hem gesteld is. Hij is niet onmachtig en zwak, maar hij en hij alleen in de

gehele schepping heeft de eervolle taak om de wereld te maken tot wat de Schepper hem bedoeld heeft. God dienen is daarom zijn plaats vervullen in het geheel — dat is de mens dienen. Ik geloof dat men over de toekomst van een volk alleen dan kan spreken, als dit volk taak en opgave verstaat — als dit volk wil leven naar zijn historische taak en bestemming. Is het Joodse volk op het ogenblik daartoe bereid? Verstaat het de zin der collectieve verantwoordelijkheid, zoals het die sinds eeuwen als erfenis heeft aanvaard? De terugkeer naar Israël en de wijze waarop het gehele Joodse volk gezamenlijk bereid is de last van de terugkeer — de opname — enz. te dragen, meer in het bijzonder de wijze waarop het jonge Israël door persoonlijke offers de opname van een groep, tweemaal zo groot als de bevolking op het ogenblik van de staatswording was, heeft mogelijk gemaakt, geven ons aanleiding deze vraag bevestigend te beantwoorden. Dat betekent niet dat men dat in Israël in het dagelijkse en harde leven van elke dag kan waarnemen. Op de betekenis van wat in Israël gebeurt en de wijze waarop de jonge staat en zijn bevolking op een historische 'uitdaging' antwoordt, hoop ik in ander verband veel uitvoeriger terug te komen.¹⁾

1) In voorbereiding: Israël — Uitdaging en Antwoord. Door J. Zutan. Uitgave Internationale Uitgeversmij Het Wereldvenster. *Verschijsning September 1953.*

Toen ik in een artikel wees op de betekenis van de les van Israël voor de gehele mensheid, schreef mij één van mijn vrienden in Israël: 'Ik begrijp niet hoe je zo iets kunt zeggen — je weet toch wel dat de toestand anders is. Autobusgevechten (hij bedoelde het gevecht om een plaats te krijgen in de autobus) nu het weer warmer en het aantal bussen minder wordt, zijn niet een zo verheffend voorbeeld voor de mensheid.'

Ik ben niet naïef noch dom genoeg om te geloven dat autobusgevechten een verheffend voorbeeld zijn, maar de betekenis van historische momenten wordt niet door dergelijke nevenverschijnselen bepaald. Ook het verhaal dat de Bijbel doet omtrent de terugkeer van de ballingen na de Babylonische ballingschap is niet altijd verheffend en de moed en zelfopoffering van de vrijescharen der Maccabeeën heeft voor wat anders plaats gemaakt, in de jaren die volgden op de overwinning. Het blijft een feit en niemand ontkent dat, dat een geheel volk een regiem van versobering op zich heeft genomen en dat nog jaren lang zal doen, ten einde de poort open te zetten voor elke Jood die thuis wil komen. Er is veel ontevredenheid over de wijze waarop de regering optreedt en leiding geeft, — *er is eenstemmigheid over één punt: de immigratie moet doorgaan!* Helaas hebben verschillende oorzaken geleid tot

een dalende immigratie in het afgelopen jaar. De moed van de vrijwilligers die de weg naar Jeruzalem openhielden, ten koste van alles, gedurende een wekenlange strijd tegen een numeriek sterker en beter uitgeruste vijand, kan door niemand worden misverstaan. Hij die het moderne Israël voorstelt als een heilstaat of als een paradijsachtig oord der braven, vervalst de feiten, ongeacht door welke nobele motieven hij gedreven wordt. Maar dat de gedachte der collectieve verantwoordelijkheid leeft bij zeer grote groepen der bevolking en dat velen ernstig zoeken naar een mogelijkheid om hierop opnieuw de levenshouding te baseren, wordt algemeen toegegeven. En op grond hiervan is met alle voorzichtigheid en met de voortdurende aanmaning zich rekenschap te geven van elke stap die moet worden gedaan, het geloof in een toekomst van het Joodse volk, een realistisch geloof.

Asher Ginsburg, schrijvende onder de naam Achad Haäm (één uit het volk) de bekendste Hebreeuwse schrijver rond de eeuwwende en de leider bij uitstek van de Joodse renaissance, heeft als ideaal van deze wedergeboorte geformuleerd: 'een geestelijk Joods Nationaal Tehuis'. Niet het gehele volk zou terugkeren naar Zion, maar het oude Joodse vaderland zou het geestelijk centrum vormen voor het gehele volk, het hart dat het bloed naar alle delen van het volk zou pompen en op zijn beurt door de verschillende centra in de peripherie zou worden beïnvloed. Het is niet meer mogelijk de discussie tussen Achad Haäm en zijn tegenstanders op te nemen. De droeve geschiedenis van de tweede wereldoorlog heeft maar al te duidelijk bewezen, dat het lichaam van het volk een tehuis evenzeer behoeft als zijn geest en dat een Joodse staat — en niet alleen een geestelijk centrum — de basis voor het behoud van het Joodse volk betekent. Degenen die menen, dat hiermede aan de ideeën van Achad Haäm de grond is ontnomen, vergissen zich evenwel. Want nu de staat er is, en een directe overgang van het *gehele* volk naar die staat niet mogelijk en niet wenselijk is, doemt opnieuw

de vraag op naar de betekenis van het centrum dat Israël kan en moet zijn. Al zijn de stemmen die verklaarden, dat het Joodse centrum bij uitstek New-York zou moeten zijn nog niet geheel verstomd, de andere mening die berust op het profetenwoord, dat 'de Leer van Zion zal uitgaan en het Woord van den Eeuwige uit Jerusalem' wordt bijna door iedereen geaccepteerd.

In Zion echter zijn de problemen van iedere aard zo groot en is de strijd om het naakte bestaan zo intens, dat men (zo zeggen het velen) 'geen tijd heeft voor deze dingen.' De drang om zich rekenschap te geven van wat er gebeurt en wat Israël zou moeten zijn leeft wel, maar wordt bedolven onder de stroom van de moeilijkheden van, ik zou bijna zeggen, biologische aard, die om een onmiddellijke oplossing vragen. Prof. Simon kon daarom in het Jaarboekje 5712 (1951) van de uitgeverij Schocken komen met de opzienbarende vraag: 'Zijn wij nog Joden?' en Prof. Buber kon tijdens een conferentie in Parijs in 1951 spreken over de betekenis van de centra in de diaspora voor de geestelijke vorming van Israël. Wanneer Israël niet de geestelijke achtergrond der Joodse renaissance vermag uit te dragen, hoe kan dan deze renaissance van invloed zijn op het gehele Joodse volk?

Ik heb deze vraag herhaaldelijk gesteld in ver-

schillende kringen in Jeruzalem en in de diaspora. Het antwoord van sommigen was: het wijzen op de activiteit van het 'Instituut voor ontwikkeling der Diaspora' dat de Jewish Agency te Jeruzalem heeft opgericht. Hoe nuttig de werkzaamheid van dat instituut ook moge zijn — zijn werk kan geen antwoord zijn op de vraag hierboven gesteld. Het gaat er niet om of in de diaspora Hebreeuws geleerd wordt — Joodse geschiedenis wordt bestudeerd — Bijbel wordt gelezen (hoe ontzaglijk nodig deze dingen ook zijn, wil er een Joodse levensinhoud blijven bestaan) maar of de werkelijkheid van Israël — het leven in Israël in al zijn schakeringen zo doordrongen is van de essentiële waarden van het Jodendom, dat hierdoor de Jodenheid in de diaspora wordt geïnspireerd en gebonden.

Dat de Jood in ballingschap verbonden is met Israël hebben wij reeds gezien. Is deze binding alleen een sentimentele binding aan een verleden of geeft zij richting aan zijn hoop op de toekomst? Betekent alleen de redding van ongelukkige Joden in de vluchthaven Israël iets voor hem of is de geest van Israël de kracht die zijn leven uitheft boven de ellende of *boven de glans* van zijn dagelijks bestaan en het stelt onder een hoger motto en op een hoger plan? Als Israël deze taak nog niet kan vervullen — wat moet er gedaan worden om dat mogelijk

te maken? Voor ieder die de Joodse centra bezoekt, wordt het duidelijk dat het antwoord op deze vragen niet kan worden uitgesteld. De assimilatie neemt overal toe, waar de Joodse centra klein zijn en verloren gaan in de omgeving. Het is een illusie te menen dat Joods leven in Zweden kans heeft op ontwikkeling. Ik heb niet gesproken over de toestand van het Joodse volk in West-Europa. De kleinere gemeenschappen kunnen zich maar beperkte tijd handhaven. Gebrek aan leiders en leraren is fnuikend. De Joden vormen een numeriek te geringe groep om een eigen cultureel leven te blijven ontwikkelen. De jeugd heeft de keus tussen emigratie naar een sterker Joods centrum of naar Israël — of assimilatie. Daar waar een sterke traditie leeft, de gemeenschap nog een ongeschonden voortzetting van vroegere generatie vormt (Zwitserland), kan het centrum blijven voortbestaan, op de wijze als de kleine Joodse gemeenschap in Nederland voor de oorlog. Daar waar die traditie ontbreekt (Nederland, België, het naoorlogse Frankrijk) is een ontwikkeling als hierboven aangegeven te verwachten.

Het probleem van de Joden, die als Joden ondergaan in de Sovjet-Unie en zijn satellietstaten, werd reeds besproken. In de satellietstaten werd aanvankelijk Joods autonoom cultureel-politiek leven aangemoedigd. Hoe langer

hoe meer worden de organisaties òf ontbonden òf veranderd in communistische organen, die Israël en de Joden in het Westen aanvallen. Het peil van de Joodse geestelijke ontwikkeling in grote centra als Zuid-Afrika is ontstellend laag, naar het eenstemmig oordeel van de leraren met wie ik sprak. Vraag de leidende persoonlijkheden in de V.S. naar hun oordeel over de Joodse belangstelling in andere dan charitatieve en folkloristische aangelegenheden en ge zijt ontsteld. Een voortdurend geestelijk contact met Israël is noodzakelijk. En evenzeer een voortdurende prikkel voor Israël om hierin leiding te geven. Er wordt onder de drang der omstandigheden al het een en ander gedaan. Stellig niet voldoende en met niet genoeg kracht. De samenwerking van alle Joden die leiding kunnen geven uit de gehele wereld, zal nodig zijn om Israël te maken tot het centrum, dat het moet zijn.

Israël moet ononderbroken worden geconfronteerd met de vragen en problemen van de diaspora. Het moet de noodzaak hebben zich voortdurend rekenschap te geven of het een antwoord heeft en nog sterker of het dat antwoord *leeft*. Het zou zich moeten afvragen of de Joodse staat in opbouw, stap voor stap Joodse idealen tot werkelijkheid maakt en waar hij dat niet doet en klakkeloos 'doet als de andere volken', correctie kunnen toepassen.

Wanneer de terugkeer een nieuwe periode in de geschiedenis van de mensheid betekent, wanneer Israël 'en retour', antwoorden heeft op problemen die de gehele wereld bezig houden en heroriëntatie op Israël (zoals Van Praag voorstelt) een uitweg uit vele netelige posities kan betekenen, dan is de staat Israël inderdaad de vervulling van het oude gebed: 'Breng onze rechters terug als voorheen en onze raadsheren als in den beginne.'

Voor allen, die de toekomst van Israël aldus zien, is het onderwijs in Israël van de allergrootste betekenis. 'Om staatsburgers te krijgen, moet men ze opvoeden', zei Rousseau. Uit al de saamgestroomde ballingen een volk te maken, dat één cultuur uitdraagt, zal nog veel tijd, geduld en eindeloze offers vragen.

Israël is nog altijd in het proces van zijn wording. Het wordt nog steeds door de vijanden rondom belaagd. Geen der Arabische staten heeft een vredesverdrag gesloten. Anti-Joodse propaganda in de Arabische landen roept nog voortdurend om een 'tweede ronde'.

Een boycot bemoeilijkt het handelsverkeer met de directe omgeving. Het grondstoffentekort is nijpend. En financiën? Hoe komt Israël aan de deviezen voor de opname van zijn immigranten, de ontwikkeling van zijn industrie — zijn woningbouw — zijn gezondheidszorg — zijn onderwijs en ... de verdediging van zijn grenzen?

De economische positie van Israël is wankel op het ogenblik. Een Joods gezegde luidt: 'Waar geen brood is, is geen Thora (geen leer)'. De bevolking van Israël wordt geconfronteerd met zoveel dagelijkse moeilijkheden, dat zij stellig te weinig aandacht besteedt aan dat wat de Joodse en niet-Joodse wereld buiten Israël zo zeer bezighoudt. 'Wat is de zin van de terugkeer?' Maar Israël zal zijn moeilijkheden te boven komen. Door eigen inspanning, door een nog harder bestaan dan de bevolking op het ogenblik al heeft en door de hulp uit het buitenland.

De opvoeding gaat door. Het onderwijs, de herleefde belangstelling in de Bijbel zullen vrucht dragen.

Een nieuwe generatie — opgroeiend in voor een Jood ongekende omstandigheden, zal oude waarden en nieuwe zin vergelijken. Zij zal zich bezinnen, moeten bezinnen op dat wat de geschiedenis van het Joodse volk bepaald heeft.

DE HUIDIGE SITUATIE

Het was geen gemakkelijke opgave, om in kort bestek de situatie te schetsen van een volk, zo verspreid en door problemen omgeven als het Joodse volk.

De gang van dit volk door de geschiedenis heeft echter een zo grote invloed gehad op de ontwikkeling der mensheid, dat ook nu de aandacht van allen op dit volk is gevestigd.

Vele vragen eisen een antwoord. Kan Israël, geographisch en cultureel, een brug vormen tussen Europa en Azië? Zal Israël opnieuw het voorbeeld geven van het ideaal, waarbij een kleine groep zich opoffert voor het grote geheel? De wereld in steeds groter duister gehuld, ziet opnieuw naar het Oosten (en vanuit het verre Oosten wellicht naar het Westen), waar een klein volk een nieuwe dag begonnen is.

Een vreemde dag, waarin het licht van de vooruitgang en het wolkenduister van heerszucht nog om de voorrang worstelen.

Het wonder zal waarheid worden. Misschien zullen de Joodse jongens en meisjes, gaande door het land waar de profeten gingen, en langs de wegen waar zoveel mensenmacht gebroken werd en Gods woord zich openbaarde, het antwoord vinden.

De huidige situatie van het Joodse volk is anders dan die situatie was in de dagen van hun ouders en grootouders.

Zij zijn de bevoorrechten die de verlossing en terugkeer als een feit mochten aanvaarden.

Dat God hen sterke om de toekomst van hun volk te maken tot een zegen voor Israël — tot een zegen voor de wereld.

Jeruzalem/Amsterdam

Tammoez 5712

Juni 1952

VOGELVLUCHT SERIE

I

Dr. A. Plesman
HET WERELDVERKEER

II

Paul Rodenko
WERELDLITTERATUUR

III

Dr. W. J. A. Sibouten
MET HET AL

IV

H. van Praag
GESPREK TUSSEN
OOST EN WEST

V

Jaacov Zután
DE HUIDIGE
SITUATIE VAN HET
JOODSE VOLK

Per deel
f 2.25

Het Wereldvenster Amsterdam